

1/96

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Bílé Karpaty

obsah:

Přání do Nového roku	1
Zemědělství tu není na zbohatnutí, ale dá se tu přežít	
<i>Rozhovor s Jar. Okénkou</i>	2-3
Jak se čte na Kopanicích	
<i>Rozhovor o knihovnách</i>	4
Přírodovědný klub bilancoval	5
Deset dnů	
<i>Pobyt zahraničních expertů</i>	6-7
Zprávy z obcí	
<i>Hranice ČR a SR v osadě U Sabotů, Informační středisko na moravských Kopanicích</i>	8
Přehled projektů nevládních organizací	
<i>Aneb co vloni dělali ochranáři</i> ..	8-9
Napsali jste nám	
<i>Co nevíte o volech, Skleněný strom</i>	10-11
Něco z kultury	
<i>Valašský mikulášský jarmek, Uječek Matěj Škrobák, Kdo byla Marie Zavadilová?</i>	12-13
Zprávy ze Správy	
<i>Chraňme naše původní lesy, O „moudrých“ hospodářích a vypalování trávy</i>	14-15
Z druhé strany hranice	
<i>Hranice problémy nerozdelí</i>	16
Z přírody	
<i>Co se stane s motýli v zimě?</i>	17
Znáte...	
<i>Stopy našich šelem?</i>	18
<i>Historii místních názvů?</i>	19
Co je to...	
<i>Trvale udržitelný rozvoj?</i>	20
My a životní prostředí	
<i>Víte, jak si vybrat prací prášek?</i>	21
Pohádka o tom, proč jsou můry chlupaté	22
Kde to je?	23
Pro chytré děti	
<i>Roháčky, rébusy, hádanky</i>	24

Fotografie na titulní straně:

Kokořík vonný, foto L. Hrouda

Fotografie na této straně:

1. Účastníci výstupu na Javořinu letos zakusili opravdu zimní podmínky

2. Eva Vavroušková pokládá základní kámen mohyly Josefa a Petry

3. Z výstupu na Javořinu

Foto RNDr. Pavel popelka

Starý rok skončil, nový začal. Na sklonku roku se obvykle hodnotí, i v tomto čísle Bílých Karpat najdete trošku toho ohlednutí zpět. K Novému roku patří ale i novoroční přání.

Už tradičně se na Silvestra sešli ve Stráni členové a příznivci Společnosti pro trvale udržitelný život, jak z České, tak ze Slovenské republiky. tentokrát nejen proto, aby spolu přivítali Nový rok, ale také aby si připomněli památku Josefa Vavrouška a jeho dcery Petry, kteří tragicky zemřeli v březnu loňského roku v Roháčích.

Bylo to příjemné setkání se spoustou milých lidí, a snad všem se na Karpatech líbilo, přestože počasí při silvestrovském výstupu na Javořinu předvádělo, co to jsou hory v zimě.

Rádi bychom Vám přiblížili atmosféru tohoto setkání alespoň několika fotografiemi na protější straně.

Využili jsme této příležitosti, a několika známým osobnostem jsme ve Stráni položili jednu otázku:

Co byste přál/a obyvatelům Bílých Karpat do Nového roku 1996?

Erazim Kohák, profesor, Filosofická fakulta, Univerzita Karlova:

„Totéž co všem lidem, aby se naučili žít v míru s přírodou, a nikoli v souboji. A tady u vás, v Bílých Karpatech je to snazší.“

Pavel Šremer, koordinátor Amerických mírových sborů v ČR, místopředseda STUŽ:

„Aby Bílé Karpaty byly stále bílé, a aby se zde lidem taky začlo pořádně dařit. Tak jak to vy máte v plánu.“

RNDr. Pavel Popelka, ředitel Muzea J. A. Komenského, Uh. Brod:

„Aby si Bílé Karpaty pořád uchovaly tu svoji baladičnost, přitažlivost. Víte, já jsem v této oblasti sbíral balady, a ty balady jsou tak prorostlé se způsobem života i s tou krásnou přírodou, že mluvím o jakési baladické přitažlivosti. Aby neodcházely rostliny a aby neodcházely ani písně, ani ta lidová kultura, protože to všechno je nenahraditelné. Stejně tak, jak bychom se měli bát o každou rostlinu, která zmizí, tak o každou písničku a vlastně o každý lidský typ. Tak

to bych přál, aby se tady to původní zachovalo, protože to vytváří tu krásnou košatost moravské a vůbec celé české a československé kultury.“

Katka Šimončíčová, tajemnice STUŽ na Slovensku:

„Šťastný a veselý nový rok, pokojné, dobré susedské vťahy na jednej i na druhej strane hraníc, rozvoj obcí, prosperitu obciam, a čo nám všetkým - úspešný rok devedesiat šesť.“

Eva Vavroušková, čestná předsedkyně Nadace Josefa a Petry Vavrouškových, členka předsednictva STUŽ:

„Já bych jim přála hlavně zdraví, ale potom aby se jim vedlo, aby se jim splnily všechny naděje a tužby, které mají, a zřejmě jich mají daleko víc, než my v Praze. Aby to jejich krásné životní prostředí bylo pořád stejně krásné a aby ti, co to můžou ovlivnit, na to nezapomněli. A já si myslím, že tady je hlavně potřeba trošku finančně popostrčit, tak aby tohle všechno se v tom devadesátém šestém roce vedlo líp než v tom devadesátém pátém.“

-jhj-

K přání do Nového roku 1996 se připojujeme i my. Přejeme všem čtenářům časopisu Bílé Karpaty hodně zdraví, pohody a životního elánu.

redakce časopisu

Zemědělství tu není na zbohatnutí, ale dá se to přežít.

Společnost Kvatro statek
člen svazu Pro-Bio
počet aměstnanců: 73
výměra: celkem 3500 ha
orná půda: 1200 ha
louky, pastviny: 2300 ha

Jaroslav Okenka, agronom, 40 let, pocházející z Malé Vrbky, je jeden ze čtyř společníků zemědělské společnosti Kvatro, kde pracuje i jeho žena.

Podnik je v podstatě zůstatkem bývalého státního statku Veselí, závod Nová Lhota (na okraji okresu Hodonín a na hranici se Slovenskem) - ale není tak obyčejný.

Co vlastně obsahuje tvoje práce?

„Máme to zhruba rozdělené takto. Pan Karásek (další společník Kvatry) řídí živočišnou výrobu a spravuje území Velké nad Veličkou a Javorníka. Já si řídím rostlinnou výrobu a jsem správcem oblastí Nové Lhoty a Suchova. Dále on více zastupuje společnost

v jednání s dodavateli, odběrateli, bankou, zatímco já spíš řídím ty provozní věci. Řídím provoz polních prací, opravy, dále ekonomiku, vedení různých evidencí, plány atd.

Potom já řídím - od roku 1991, kdy jsme se odřizli - úsek alternativního zemědělství na Nové Lhotě. Po přechodném období je totiž pro letošní a příští rok podnik Nová Lhota oficiálně uznáný v oblasti zemědělství bez chemie.“

Jaké je to být agronomem v chráněné krajinné oblasti a částečně dokonce v přírodních rezervacích? Nechtěl bys třeba raději utéct do oblasti, kde je

hospodaření mnohem jednodušší?

„Práce tady je dosti problematická. Od roku 1980, kdy byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast, začaly vznikat problémy v otázkách chemizace v ochranném pásmu rezervací, leteckého stříkání chemických látek aj. Tyto věci jsme začali řešit a dospěli jsme tak daleko, že jsme v roce 1990 zvažili po 10 letech působení v CHKO přechod na zemědělství bez chemie. Tehdy už byly první vlaštovky ze západu, že takové zemědělství prostě funguje, že je to výhodné a hlavně že je to důležité pro zachování krajiny, která vznikla díky hospodářské činnosti člověka.

Nakonec jsme se v tom roce rozhodli vstoupit do svazu, tehdy **Naturvita**, do kterého jsme byli přijati a začalo přechodné období. To vedlo k tomu, že jsme odbourali veškeré používání chemických přípravků, takže jsme se slušně - za pomoci vedení svazu - dostali do situace, že splníme požadavky, které vyplývají ze zákona o ochraně přírody.

Po tomto přechodném období, od roku 1991 do roku 1994, na základě kontroly Ministerstvem, byl celý závod Nová Lhota už schválen a skončilo přechodné období. Takže teď jsme uznaná farma ekologického zemědělství pro rok 1995/96.

Díky tomu, že se nám tato věc podařila, jsem rád, že jsem to vydržel. Za sebou vidím kus clevědomé práce a proto tady hodlám zůstat. Utíkat do lepších podmínek, to ne.“

Co to uznání konkrétně znamená?

„Znamená to, že můžeme vnitrostátně i mezinárodně prodávat produkty z rostlinné výroby s označením loga „BIO“. To je uznáváno i v Evropě.“

V čem v současné době vidíš hlavní problémy?

„Obecný problém je, že se vládě nepodařilo dát do souladu prvovýrobu se zpracováním a prodejem. Zpracovatel a ten, který to prodává, je bohatý. Ale ten, kdo to vyrábí, je chudý. Na západě stát alespoň garantuje určitou cenu výrobků.

Druhý problém spočívá v tom, že se velmi dlouho táhne transformace, privatizace a restituce. To nám zdržuje život. Místo toho, abych se věnoval výrobě a provozu, musím dělat smlouvy s restituenty.

S tím souvisí i nejistota ve vlastnictví půdy. Když tehdy státní statek musel jít do privatizace, místní občané si trochu špatně vykládali zákon o půdě, takže nám dávali výpovědi z užívání půdy a pak jsme neměli jasno, kolik půdy nám zbývalo na hospodaření. A kvůli tomu, že musíme uživit, co máme živého, jsme měli obavu, jestli na to budeme mít půdu. Navíc jsme udělali projekt organického zemědělství v roce 1991 na 1050 ha, z čehož do dneška zbývá jen 630 ha. Zhruba polovinu úbytku jsme vrátili původním vlastníkům, další půlku jsme převedli z orné půdy do luk a pastvin, protože v dané oblasti skutečně to polaření je velmi těžké, je to neefektivní.

Takže hlavně děláme pro živočišnou výrobu píce a obiloviny. A pro biozemědělství produkujeme pšenici, žito, pohanku - aby zase byly peníze. Tyto bioprodukty se navíc prodávají drahé. Letos se třeba v oblasti prodávala pšenice za 220 korun, ale přes Pro-Bio prodáváme za 250 korun. Sice máme nižší výnos, ale to se vykompenzuje a navíc zachováme krajinu. Děláme to hlavně proto, aby ta příroda, která tady vznikla, mohla zůstat dál.“

A co pro tebe znamená ty

slavné karpatské květnaté louky?

„Pastviny a louky jsou naším dalším problémem. Dříve jsme byli nuceni zrušit chov ovcí, protože to mělo negativní vliv na luční porosty. Ale teď už vznikají plochy, které nejsou spasené a nedají se posekat. Tak teď se příroda zničí sama, protože zarůstá. Co tedy dál? Myslíme na možnost do budoucna zařadit chov koz, s nimiž Správa CHKO souhlasí, tak aby to bylo vhodné i pro nás i pro tu přírodu. Vidím to tak, že bychom umožnili kozám nějaké průchody, abychom ty zarostlé plochy, ty neprůchodné džungle během pěti let převedli do kulturního stavu. Myslím teď na rezervaci Jazevčí a části Předních luk u Suchova.“

Bereš respektování předpisů v CHKO jako nevyhnutelnou povinnost nebo cítíš to jako vyzvání?

„Spíš to druhou. Mně to baví a mám o to zájem, protože jsem tady vyrostl, jsem z malé vesnice, můj otec také působil jako agronom JZD, takže je to ve mně prakticky od malička. Cítím to asi jako můj dědeček, který to krásně vyjádřil v jedné básničce. (uvádíme ji na této straně - pozn. red.) Také jsem se zapojil do myšlivosti, což nějak souvisí s ochranou přírody, přes brigády na likvidaci náletu, na sázení stromků, ozelenění obce, atd. Působila i moje práce. Agronom pracuje podle sezóny, někdy - nepřeháním - od východu slunce do západu slunce. A když potom potkám ochránáře v sobotu, neděli venku, vidím, že pracují i oni, tak jsme se snažili nějak spolupracovat. Protože tady žijeme vedle sebe, oni mají za povinnost chránit, my za povinnost užívat. Je potřeba to sladit a dá se říct, že není problém tyto věci dát dohromady. Když se chce, domluvit se dá.“

Možnosti nabízí i stát, z naší strany přes Ministerstvo zemědělství a z vaší strany přes Ministerstvo životního prostředí. Stát o to zájem má. Spočítali jsme, že dotační politika je schopná nás uživit v této oblasti - i díky tomu extensivnějšímu způsobu výroby. V podmínce, že zemědělec dělá jak to stát chce. Protože pokud stát něco omezí, tak dá náhradu za to, že něco nevyrobil a nemůže

si všechno tady pustit z ruky, protože má v dobytku, v polnostech hodně státních peněz.“

Ale nadále existuje velká nejistota ve financování údržby luk. Co s těmi? Jak by se ty louky měly ideálně udržovat?

„Ideální to zřejmě nebude. Ale mělo by to fungovat, pokud budeme slušně spolupracovat tak, že ochrana přírody bude věci brát rozumně. Pak my se budeme snažit respektovat jejich požadavky. Já ty louky nepotřebuji pokosit, ale jestli to ochránáři chtějí, tak budeme hledat možnosti, jak seno třeba prodat nebo kompostovat a používat jako hnojivo. A pak nějaké finanční řešení společně najdeme. Pokud nedělám nic, bude krajina škaredá, ochuzená. Ochranáři mně dají půl miliónu pokuty, já to nezaplátím a nic se nevyřeší.“

Je tady zemědělství výdělečné?

„Není, ale pokud bereme v úvahu možnosti dotací a hospodaříme rozumně, dá se tu přežít. Jedeme bez úvěru, ale děláme to třeba takto: výrobu krutého masa děláme na 5 roků dopředu s tím, že já neplatím krmivo aj., jenom energii a mzdu. A až prodám hotové maso, vyrovnám náklady s odběratelem, což se dá z toho provozu utáhnout.“

I louky kosíme bez velké ztráty. Dostali jsme v červnu na dva katastry první část dotace od ministerstva a byli jsme schopní celou sklizeň financovat. Teď se dotace vyhodnotí, dostaneme ten zbytek a navíc peníze za prodané seno. Takže, není to na zbohatnutí, ale dá se to ještě přežít.“

Mít za kolegu manželku, jak vám to funguje?

„Manželka sice pracuje oficiálně podle mnou, na dosti samostatném úseku - ekonomika - ale prakticky se mnou. Je to na jednu stranu nevýhoda. Někdy si ležeme na nervy, což vyplývá z toho, že se ženou dělám denně 8 až 12 hodin v práci a pak ještě 6 hodin doma na soukromých ale i pracovních věcech. Zase je to velmi výhodné, že můžeme i doma věci řešit pro tuto firmu. Je to dvojsečná zbraň, ale myslím, že je to spíše k dobru. My jsme spolu v jedné firmě už 15 roků vydrželi a kdyby to bylo špatné, tak...“

Můj rodný kraj

Jan Bělčík Malanský

(15. 6. 1900 - 11. 9. 1943)

*Nedau bych za nic na světě
ten rodný kraj můj tady,
keby sem išeu světa kraj,
ej, chyběu by ně všady.*

*Chyběuy by ně hory mé,
ty jejich stinné stromy,
co do nich bijú za zimy
větry a v létě hromy.*

*Chyběla by ně, chyběua,
tá moja radost jediná,
co ně tak k srdcu prirostua,
tá moja rodná dědina.*

*Chyběua by ně, chyběua,
tá moja chaipka rodná,
můj starý, dobrý tatiček,
aj moja mamička hodná.*

*Chyběui by ně, chyběui,
ty moji drazi všady
a proto radši zostanu
já pro nich doma - tady.*

Nová Lhota, jestli Tě neurazím, je skoro konec světa. Jaké je to, bydlet tu?

„Záleží na tom, jak má člověk vysoce postavenou životní úroveň, jak moc je skromný. Ale myslím si, že se tady dá žít celkem obstojně. Já nemám toho volného času moc a mně prostě nechybí kino, divadlo ani ten obchod. Pokud je potřeba, tak vezmeme děcka v sobotu do Velké, Veselí, Hradiště nebo Kyjova a nakoupíme co je potřeba, ať se to týká ošacení nebo potřeb do školy. Jsem celkem spokojený, i když je to někdy tak na hranici, že by člověk s tím radši praštil. Ale zase ta představa - bydlet dva, tři dny v betonovém městě, jako švagr, to absolutně ne.“

Dále mně velice potěší, když se tady objeví lidé z Hodonína nebo ze Strážnice, třeba kamarádi myslivci, vyjdou na ty louky a jsou uneseni, jak to tady vypadá krásně. A když člověk kolem toho ještě pracuje a udržuje to, tak to potěší dvakrát.“

-jw-

Jak se čte na Kopanicích

Koncem prosince minulého roku jsem navštívil knihovnu Bedřicha Beneše Buchlovjana v Uh.Hradišti s přáním dovědět se co nejvíce o knihovnictví v oblasti Bílých Karpat. Možná by někdo namítl, to že jsem měl raději některou z knihoven na Kopanicích navštívit. Správně, před časem se stalo. Ale já chtěl získat informace o všech knihovnách Kopanic najednou a proto jsem vyhledal paní Jiřinu Lapčíkovou, která má na starost všechny knihovny na Uherskohradištském okrese. Paní Lapčíková si pro mne udělala čas, uvařila nám kafe a náš rozhovor se rozběhl:

Jak je to vlastně s místními lidovými knihovnami? Komu patří a kdo financuje jejich provoz?

„Místní lidové knihovny jsou ve vlastnictví jednotlivých obcí. Obce poskytují knihovnám celkové zázemí, tedy prostor, vytápění, osvětlení. Vlastní vybavení a provoz místních knihoven zajišťuje naše knihovna. Jedná se o knihovnický nábytek, knihy a časopisy. Dále zařizujeme personální náležitosti, tedy knihovnice a jejich mzdy a poskytujeme knihovnám metodickou pomoc. Plníme tak funkci okresní knihovny. Naším zřizovatelem je Okresní úřad v Uherském Hradišti a veškeré prostředky dostáváme z okresního rozpočtu.“

To tedy znamená, že každá místní knihovna má svého profesionálního knihovníka?

„Ne, to zdaleka ne. Knihovnice na plný pracovní úvazek pracují pouze ve velkých, takzvaných střediskových knihovnách a vedle své knihovny se ještě metodicky starají o malé knihovny ve svém obvodu. V bělokarpatské části našeho okresu jsou to knihovny v Bojkovicích, Starém Hrozenkově a Nivnici. Knihovnice na celý úvazek pracuje ještě v knihovně ve Stráni, protože Stráni (spolu s Květnou) představuje velmi početnou obec. V ostatních knihovnách pracují naše pracovnice s úvazkem 3 až 4 hodin týdně.“

Nu, vraťme se ke knihovnám na Kopanicích. Je možné pozorovat a tedy i charakterizovat nějaký rozdíl mezi knihovnami v této oblasti a knihovnami jinde na okrese?

„O nějakém významném rozdílu se hovořit nedá. Máte-li na mysli nějakou zaostalost Kopanic v knihovnictví, to už vůbec ne. V knihovnictví již léta panuje spravedlivé dělení. Veškeré prostředky a materiál se rozdělují podle jednoduchého klíče. Tím je počet obyvatel. Rozdíly vznikají jinak. Nejvíce záleží na knihovnici. Jak je zkušená a aktivní. Jaké si získá jméno na obci, zda získá místní sponzory, jak a čím zaujme lidi a děti zvláště. K nejlepším knihovnám Kopanic patří

mládež. Někde se dokonce starostové osobně starají o funkčnost knihoven a jejich péče je poznat. K takovým patří například starosta Šumic pan Hovoraka. Jinde se alespoň zvyšuje naděje na zlepšení podmínek. Například ve Stráni je knihovna dlouhý čas umístěna v absolutně nevhodných suterénních prostorech, kam je hrozný přístup, zima a tma. Pro obec s takovým počtem obyvatel (a čtenářů) je to hanba, což konečně uznal i pan starosta ing. Popelka a na prosincovém jednání nám slíbil nové prostory v zámečku. Doufáme, že na svůj slib nezapomene a knihovna ve Stráni získá konečně důstojné prostředí. Velmi zlé jsou podmínky v Březové. Tam byla sice knihovna

knihovna ve Starém Hrozenkově, kterou vede paní Božena Gajdová. Dále knihovna v Pitíně, kterou vede paní Emilie Prochlková a v Nezdenicích, kterou vede paní Tamara Gajdová. Nesmíme také záležet na přístupu obecního úřadu. Ne všechna obecní zastupitelstva uznávají či chápou, že místní knihovny jsou dlouhodobou a dnes často dokonce jedinou kulturní institucí v jejich obci.“

To tedy znamená, že přístupy jednotlivých obecních úřadů k místním knihovnám na Kopanicích jsou rozdílné?

„Ano a platí to všude, nejen na Kopanicích. Některé obce smysl knihovny plně doceňují, vidí význam knihoven nejen pro staré občany, ale především pro děti a

nedávno přestěhována ze zcela nevhodných místností (kam teklo a knihy plesnivěly) do prostor bývalého provozu ZEVETA. Zde se ovšem také vůbec netopí a regály s knihami umístěné v nijak neadaptovaném, opuštěném provozu nemohou v nikom vyvolat pocit kulturnosti ani lásku ke knihám.“

A mají si obyvatelé Kopanic vůbec z čeho vybírat? Jaký je vlastně knižní fond jejich knihoven?

„Řekla bych - poměrně slušný. Je jakousi oficiální celorepublikovou snahou zajistit ve všech obcích a městech fond knihoven, který odpovídá nejméně třem svazkům na jednoho občana. A když nahlédneme do loňské reka-

rok 1995	Počet obyvatel	z toho % čtenářů	počet návštěv na 1 obyvatele za rok
Uherský Ostroh	4.572	9,88	0,58
Podolí	744	12,09	0,69
Starý Hrozenkov	887	36,86	4,98
Zitková	269	28,99	1,2

pitulace, zjistíme, že v Uh. Hradišti připadalo 5,25 knih na občana, v Hluku 3,94, kdežto např. na Lopeníku 9, v Bzové 9,89 nebo ve Starém Hrozenkově 12,89 knih na obyvatele obce."

Jak bohatá je čtenářská obec na Kopanicích? Je zde více nebo méně čtenářů než jinde?

"To záleží od měřítka, které použijete. Dosud běžně užívaný způsob sledoval počet výpůjček v knihovně za rok anebo počet čtenářů v obci v poměru k počtu obyvatel. Myslím si však, že důležitější je počet návštěv v knihovně. Neboť čtenáři jsou různí. Jeden se objeví v knihovně maximálně dvakrát za rok, kdežto druhý chodí každý týden. Ukazatelem by neměl být ani počet výpůjček, ale počet a úroveň poskytnutých služeb. Příklad: čtenář hledá konkrétní odpověď. Buď mu knihovnice půjčí třeba 8 knih, aby si ji doma našel a nebo ji zkušeně sama vyhledá a otázku mu na místě zodpoví. Potom odchází návštěvník spokojen třebaže bez výpůjčky. Moderní knihovnictví jsou především služby. Ale kdybychom měli provést nějaké srovnání, tak můžeme vybrat pár obcí a namalovat takovou tabulku."

Z tabulky jednoznačně vyplývá vysoký zájem obyvatel Kopanic o knihovny. Jak to vypadá s věkovou strukturou zdejších čtenářů, případně o jakou literaturu je zde zájem?

"Jisté zákonitosti je možné upozorovat, ale platí spíše obecně pro knihovny malých a velkých obcí. V malých obcích tvoří děti do 14 let podstatně vyšší podíl čtenářské obce, než je tomu ve velkých obcích. Tomu odpovídá i výběr knih. V malých obcích je dva až třikrát vyšší zájem o beletrii

než o naučnou literaturu, ve velkých obcích je to tak jedna k jedné."

Ještě nedávno jsme ze všech stran slyšeli hrozivé předpovědi o úpadku kulturnosti, o zániku knihoven a podobně. Jaký je vývoj zájmu čtenářů na Kopanicích?

"V letech 1990 až 1992 došlo

opravdu k mírnému poklesu počtu čtenářů v obcích regionu. V posledních letech je stav již stabilní a naopak se výrazně zvedá počet jednotlivých návštěv a poskytnutých služeb."

Co byste přála knihovně na Kopanicích v roce 1996 a vůbec?

"Především dobrou spolupráci s obcemi. Potom stálý dostatek čtenářů, zejména dětí. A za ideál bych považovala počítačové propojení všech střediskových knihoven s naší v jedné síti včetně možnosti napojení na informační systém INTERNET."

Děkuji za rozhovor.

Pavel Bezděčka

Přírodovědný klub bilancoval.

Koncem roku 1995 se uskutečnila valná hromada Přírodovědného klubu v Uh. Hradišti. Nejvyšší orgán klubu se sešel poprvé a byla to jedinečná příležitost k bilancování dosavadní činnosti. Přírodovědný klub v Uherském Hradišti byl ustanoven v únoru 1995 jako občanské sdružení se samostatnou právní subjektivitou. Klub dnes sdružuje přes šedesát profesionálních a amatérských přírodovědců, kteří se podílí na přírodovědném výzkumu jihovýchodní Moravy, tedy i Bílých Karpat.

K populárním aktivitám klubu patří cyklus přednášek a besed pořádaných ve spolupráci se Slovácickým muzeem v Uh. Hradišti s názvem „Podvečery s Přírodovědným klubem“. K nejatraktivnějším přednáškám patřily „Ryby řeky Moravy“ a „Příroda Maroka“. Členové klubu vedou v Uherském Hradišti odborné kroužky pro děti a mládež (ornitologický, herpetologický, entomologický a činnost připravuje i kroužek botanický). Klub nechce zůstat pozadu ani v publikační činnosti. Budeme vydávat Sborník, který bude

prezentovat nejnovější původní odborné práce týkající se přírodních poměrů jihovýchodní Moravy a uplatnění v něm najdou i nadaní studenti a začínající odborníci. V současné době připravujeme vydání prvního čísla Sborníku a paralelně připravujeme vydání dvou monografií s floristickou a entomologickou tematikou. V roce 1996 připravujeme semináře o terrestrických orchidejích a obnově květnatých luk. Základním posláním klubu však zůstává přírodovědný průzkum jihovýchodní Moravy.

Rádi do svých řad přijmeme každého odborníka, který se věnuje přírodovědnému průzkumu tohoto regionu, ať se jedná o profesionála, amatéra nebo začínajícího studenta. Naše adresa je:

**Přírodovědný klub v Uherském Hradišti
Husova 838
686 06 Uherské Hradiště.**

Pavel Bezděčka

Deset dnů...

Deset dnů od 1. do 10. října 1996 patřilo, alespoň pro mne, k nejnáročnějším dnům tohoto podzimu. Moravská a slovenská regionální pobočka STUŽe totiž spolu se ZO ČSOP KOSENKA z Valašských Klobouků a Atlantic Center for the Environment z Ipswiche v USA uspořádala akci, nazvanou „Hospodaření v podhorské chráněné krajině“. Sedm členů odborného týmu z USA, Francie, Polska, České a Slovenské republiky absolvovalo nabitý program, získané zkušenosti byly shrnuty v závěrečné zprávě. Úryvky z ní jsou vtištěny v šedých plochách.

O co ale během těchto deseti dnů šlo?

Pondělí

Samozřejmě nejdůležitější bylo seznámit zahraniční účastníky pobytu jak s oblastí Bílých Karpat, tak s realizovanými i připravovanými projekty. Odpolední procházka pod Vršatcem pomohla poznat krajinu Karpat na vlastní oči. Večeře se starosty v Nedašově dokončila počáteční ofukáváním. A také přibyla první dvě razítka do pasů našich hostů.

Uvědomujeme si, že oblast Bílých Karpat se nachází v období kritických rozhodnutí. Tato rozhodnutí dají podobu budoucí krajině a určí směr dalšího života obyvatel Bílých Karpat. Nejlepší způsob, jak se místní lidé mohou s těmito změnami vypořádat, je začít spolupracovat na vytváření společné vize své budoucnosti a pokusit se ji realizovat. Mnoho lidí, žijících v této oblasti už své představy začalo formulovat a mluvili o nich během našich setkání. Hodně nápadů v této zprávě vychází z návrhů místních obyvatel nebo z myšlenek, jež vznikly při diskusích s místními lidmi.

Úterý

Znamenalo další razítka do pasů, neboť dopoledne zahájila diskuze na Středním odborném učilišti ve Valašských Kloboukách. O zemědělství, ale i o projektech STUŽy na slovenské straně Bílých Karpat. Odpoledne nás čekala přírodní rezervace Ploštiny nad Potečí. Původní pastviny tu postupně zarůstají lesem, je možné zde vidět snad všechna stádia tohoto procesu.

Zemědělství je základem ekonomiky regionu a zároveň vytváří charakter krajiny. Je tvořeno záhumenným hospodařením a hospodařením družstev ve velkém měřítku, které se snaží přizpůsobit potřebám trhu. Neexistuje tu mnoho farem s ekologickým hospodařením, spojeným s výrobou produktů pro místní trh. Ke zlepšení životní úrovně obyvatel Bílých Karpat by měly vést

snahy obcí, realizované na úrovni regionů tak, aby byla udržena životnost a rozmanitost tradičních kultur jednotlivých obcí a mikroregionů a byla zachována mozaikovitá struktura krajiny, typická pro tento region, cestouk dosažení tohoto cíle je rozvoj trvale udržitelného zemědělství a lesnictví.

Středa

Náš autobus opět zaměstnal očníky v Nedašově Lhotě, neboť jsme si právě na Závřívě povídali se starosty o jejich starostech. Byly to problémy s hranicí, ale i dojíždkou do zaměstnání, a jako všude - zemědělství. Skvělým vyvrcholením byl večer s muzikou Klobučan. Zjistili jsme, že polka ve francouzském podání je stejně živá jako lidové valašské tance.

Jedním z důležitých rysů je tu existence tradičního vztahu lidí ke krajině. Je možné jej najít v tradičních písničkách, krojích i ve způsobu života těchto lidí. Přestože se zdá, že mladší generace nemá zájem na uchování tradiční kultury, mnoho lidí si uvědomuje, že její zachování je důležité. Tato kultura, s dosud živými prvky jako jsou hody, kroniky, hudba a písně nabízí atraktivní náměty pro trvale udržitelný cestovní ruch a může být díky současnému novému politickému klimatu dokonce více oživena.

Čtvrtek

Zajímavá diskuze se starosty, místními obyvateli a hlavně pohraničníky v Červenom Kamení pomohla hodně objasnit dopady hranice na místní obyvatele i podniky. Krivoklátský starosta nám pro změnu ukázal negativní důsledky velkokapadního hospodaření. Vybáží to ale nádherný pohled na Krivoklát a cesta starým sadem kolem tradiční sušárny ovoce.

Nová hranice bude mít za následek vznik dvou rozdílných

směrů vývoje v českém a slovenském regionu Bílých Karpat. Rozdělení Bílých Karpat už omezilo možnosti propagace této oblasti jako celku. Vznik hranice narušil sociální vztah mezi hraničními obcemi. Hranice vytváří potíže pro dopravu místních zemědělských a lesnických produktů, stejně jako ostatního zboží. Určité druhy měkké turistiky jsou omezeny v jejich potenciálním rozvoji právě vznikem hranice. Doporučujeme zřízení pohyblivé veterinární a fytopatologické kontroly, působící i na hraničních přechodech, kde dnes tato kontrolní stanice není.

Pátek

Ráno zaujal nejvíce systém třídění odpadů v Mikušovciach, ale také mladý úspěšný podnikatel - bohužel spíše výjimka než pravidlo. Odpoledne patřilo kultuře - v Pruském byla zahájena výstava prací bělokarpatských žen. Nádherné výšivky a krajky doslova braly dech.

Současná finanční situace je pro existující i nově vznikající firmy nepříznivá, včetně vysokých daní a nedostupnosti bankovních úvěrů. Chybí komunikace, možnosti vzdělávání a získání informací i podpora centrální vlády pro soukromé firmy. Je tu velmi málo lidí s vysokoškolským vzděláním a podnikateli.

Doporučujeme založení místního fondu na dlouhodobé úvěry, poskytované na základě krátkodobě disponovaných částek, který by stanovil rozumně nízké úroky na úvěry malým a středním podnikatelům a nestátním organizacím na např. turistické služby, ochranu a management přírodní krajiny, zemědělství, využití dřeva, obnovu historických objektů atd. Tento fond by měl být vytvořen ze zvláštních poplatků.

Sobota

Nás dovedla na moravské Kopaňce, kde byl celý den věnovaný jedinému tématu - cestovnímu ruchu. Podívali jsme se na to, jak tu funguje - nebo spíš nefunguje, navštívili turistické informační centrum,

poobědvali se starosty, mluvili i s dalšími lidmi.

Snahy obcí Bílých Karpat by měly vést ke zlepšení místní ekonomiky prostřednictvím vhodného cestovního ruchu. Spojení venkovské turistiky a ochrany přírody je cesta k uchování unikátní krajiny a zlepšení kvality života v regionu. Pozornost by se měla zaměřit na rozvoj takového typu turistiky a podnikatelských aktivit, které využijí existující zdroje i budovy. Aktivita, vyžadující novostavby,

měníci ráz krajiny, by měly být zamítnuty. Základní prvek úspěšného rozvoje a propagace regionu Bílé Karpaty je vyvíjení místní identity a „logo“. Toto logo by mělo vyjadřovat rys společný všem obcím v regionu.

Neděle byla věnována dokončení textu závěrečné zprávy.

Pondělí

Patřilo prezentaci závěrů odborného týmu. Nejříve na tiskové konferenci ve Valašských Kloboukách, kterou navštívilo 22 novinářů, odpovědně už bylo

komornější, zato ale velmi ve srdečné a neformální atmosféře v Pruském. Aby nezůstalo jen u jednosměrných toků informací, dlouhá diskuze se rozproukla po otázce, jakže se to v Americe vyrábí ten javorový sirup. Ukázalo se, že naši hosté jsou připraveni na všechno, protože měli vzorek sebou.

Závěrečná zpráva z pobytu zahraničních expertů na Bílých - Bielech Karpatech je k dispozici na Regionální pobožce STUŽ Bílé Karpaty v Uherském Hradišti.

-jhy-

Na závěr jsem všem zahraničním účastníkům položila jednu otázku: „Jaké jsou vaše dojmy, co si odnesete domů ve svém srdci?“

Anna Polujanska, Varšava, Polsko:

„Narodila jsem se ve východní části Polska, v krásné lesnaté oblasti se spoustou jezer. Pocházím z venkova, takže jsem se tu tak trochu vrátila do dětství. Moc se mi tu líbilo, protože mám ráda klid. Žiji ve velkém městě, ve Varšavě, která se mi nelíbí. Budu si pamatovat krásu, pohostinnost, malebnou krajinu, samozřejmě slivovici. A ráda bych se sem brzy vrátila jako turista.“

Rick Carbin, Vermont, USA:

„Co si odnesu z Bílých Karpat... První věc, která mě chytla, je krásná krajina, samozřejmě. Ale ještě více snad fakt, že je to opravdu krajina, spojená s hlubokou tradicí, stále ještě živou. Ve Spojených státech například je mnoho farem, které se díky industrializaci zemědělství oddělily od společnosti, zničily krajinný ráz jen aby se prosadily na trhu, zaměstnávají pár lidí, takže ti, kdo na této půdě po generace hospodařili, ji už nevládnou. Zatímco tady, především díky malým hospodářstvím, jsou lidé stále úzce spjatí s půdou. Přestože i tady se to mění, je to stále ještě patrné. Opravdu mě potěšilo, když jsem to viděl. Další věc, samozřejmě jedinečný charakter krajiny, louky, které zatím nebyly přeměněny v les, záhumné hospodaření, doplňující charakter vesnic, a vesnice samotné jsou krásným místem pro život. Ve státech je příliš mnoho měst a vesnic - především v těch místech, která jsou krásná, půvabná - které se změnilo v letní sídla a lidé, kteří tam žijí, pocházejí odjinud. A opět se tam ztrácí spojení s minulostí. Když budu mluvit o lidech, byl jsem nadšen, jak ochotně a otevřeně s námi mluvili o svých problémech, s upřímností a pohostinností.“

Jessica Brown, Massachusetts, USA:

„To, co si odnesu s sebou, je krásná a bohatství krajiny. Mnoho lidí mluví o typickém mosaikovitém charakteru krajiny Bílých Karpat, ale jedna věc je mluvit o tom a druhá věc je vidět to na vlastní oči. A být tu na podzim, kdy stromy mění barvu, to je prostě krásna. Navíc je to živá krajina, se stále žijící kulturou, vesnice stále ještě mají cit pro svou kulturu a bohatství, je to prostě nádherné místo. A svým způsobem mi připomíná domov, což je milé.“

Tara Zadeh, USA:

„Nejvíce mě zaujala nádherná krajina, ale nejen její přírodní krásy, je to krajina, ve které - a se kterou - žije spousta lidí, kteří ji dělají takovou, jaká je. Také architektura malých vesnic, krásy budov, jsou dobře udržované. Lidé jsou hrdí na svou oblast, každý je tu velmi pohostinný a přátelský. Cítím se tu velmi bezpečně, jako doma.“

Pierre Derioz, Avignon, Francie:

„Jsem na Bílých Karpatech už podruhé a vnímám teď více než předtím jedinečnost a krásu krajiny, a jedinečnou pohostinnost lidí, to není jen zdvořilost, je to silnější.“

Myslím si, že je tu stále ještě možné udělat něco dobrého. Pracuji ve Francii v oblasti, která ztratila ze svého potenciálu o něco více. Ale mám dojem, že se tu lidé trochu bojí samostatného podnikání. Jako by neměli ještě dostatek dobrých zkušeností a odvahy. Mluvili jsme hodně o turistice. Ve Francii i ve Vermontu se venkovská turistika vytvořila díky středně velkým rodinným farmám, a takových je tu strašně málo. Pro hospodáře, který má jeden hektar a přiměřeně zaměstnání, je strašně těžké pustit se do cestovního ruchu. A velká društva se o to nezajímají, ačkoli by mohla.“

Hranice mezi ČR a SR - osada U Sabotů

Osazením hraničních kamenů na nově vytyčené státní hranici mezi Českou a Slovenskou republikou vytvořila rozhraničovací komise předpoklad pro zahájení schvalovacího procesu jejího průběhu v nejvyšších státních orgánech. Osada U Sabotů, která je doposud součástí katastrálního území obce Javorník, by měla být podle tohoto vytyčení přičleněna ke Slovensku i přes protesty představitelů obce Javorník a většiny obyvatel z osady.

Jako poslední pokus o zvrácení

tohoto nepříznivého vývoje podalo obecní zastupitelstvo obce Javorník v prosinci roku 1995 stížnost Ústavnímu soudu České republiky ve věci neoprávněného zasahování vlády České republiky do pravomoci obecního zastupitelstva obce Javorník. Tato stížnost je opfena nejen o nerespektování práva většiny obyvatel dotčeného území, vyjádřeném peticí občanů, ale především příslušným článkem Ústavy České republiky, který zaručuje právo na územní samosprávu.

Podle zákona č.367/1990 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků je vyhrazeno obecnímu zastupitelstvu v rámci samostatné působnosti obce právo uzavírat smlouvy o změnách hranic obce. Doposud nebylo ze strany státních orgánů nijak pozitivně reagováno na podněty zasílané starostou obce Javorník Martinem Kružicou, což vyvrcholilo schválením Smlouvy o úpravě společných hranic mezi Českou a Slovenskou republikou vládou České republiky a předložením jejího návrhu parlamentu ČR bez součinnosti s obecním zastupitelstvem obce Javorník. Obecní zastupitelstvo obce Javorník je toho názoru, že případné schválení této smlouvy by bylo protiústavní, proto spoléhá na spravedlivé rozhodnutí ústavního soudu.

-jps-

Informační středisko pro rozvoj Kopanic

Pod tímto názvem se skrývá projekt, o kterém se zmínila Ann Liebenstein v rozhovoru v minulém čísle. Co je jeho cílem? Především pomoci lidem, kteří na Kopanicích žijí a hospodaří. Ředitelem střediska je Milan Drgáč, zemědělský inženýr a poradce svazu organického zemědělství Pro-Bio. Pomáhá mu Ann Liebenstein, která spolu s regionální pobočkou STUŽ vlastně celý projekt připravila.

Jedním z cílů projektu je snaha

pomoci zemědělcům maximálně využít možností státních dotací z nejrůznějších zdrojů. Milan Drgáč tedy nejen bude vědět vše o možných příspěvcích, bude ale schopen i pomoci při vyplňování různých formulářů a obstarání potřebných dokumentů. Středisko se rovněž snaží zmapovat znalost lidových řemesel a ve spolupráci s Obecním úřadem připravit projekt pro místní muzeum.

V kanceláři je ale možné dostat

daleko širší okruh informací - např. o agroturistice a měkkém cestovním ruchu (ostatně právě v této oblasti velmi úzce spolupracuje Informační středisko a Turistické informační centrum, zřízené STUŽkou), Milan se snaží zkompletovat všechny odborné práce, které kdy byly o oblasti Kopanic publikovány.

Zřizovatelem střediska je Obecní úřad ve Starém Hrozenkově, finančně jej podpořila nadace Environmental Partnership.

Středisko má sídlo v budově Obecního úřadu, tel. 0633 96 132.

-jhj-

PŘEHLED PROJEKTŮ NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ

Aneb co vloni dělali ochranáři

Nevládních ochranných organizací, působících v Bílých Karpatech je hodně. Jsou to základní organizace Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) **Bílé Karpáty** (Veselí nad Moravou), **KOSENKA** (Valašské

Klobouky), další je ve Vičnově a dvě mají sídlo ve Slavičíně.

Kromě těchto ochranných spolků je aktivní i Regionální pobočka **Bílé Karpáty** Společnosti pro trvale udržitelný život (STUŽ).

Nedá se tu jmenovat veškerá práce za uplynulý rok 1995, ale celkový přehled různých projektů a programů v tomto prvním čísle v novém roce nesmí chybět. Ministerstvo životního prostředí, Ústřední výkonná rada ČSOP a řada dalších sponzorů totiž na ně poskytli hodně peněz, několik set tisíc korun. Pro nevládní organizace je dost náročné zajistit si prostředky pro základní provoz, tj. platy, telefony, cestovné, elektřinu... Přesto dokážou sehnat i zdroje pro řadu zajímavých projektů.

ZO ČSOP KOSENKA

Už mnoho let je hlavní činností ekologická výchova ve Valašských Kloboukách a okolí, nejen ta „čistá“ výchova, ale často i jako součást jiných činností, třeba kosení. KOSENKA kromě toho pořádala řadu zajímavých akcí, jako např. Valašský mikulášský jarmek (viz str. 12.).

KOSENKA se stala součástí celorepublikové sítě ekologických poraden pro veřejnost, zastře-

šených poradnou Veronika v Brně. V rámci tohoto projektu, podpořeného nadací Rockefeller Brothers, poskytují informace především o podmínkách hospodaření v CHKO, pomáhá lidem vyplňovat žádosti o dotace, vysvětluje limity a omezení chráněné oblasti.

V rámci projektu Biodiversita, financovaného GEF (součástí Světové banky) KOSENKA zajišťuje komplexní péči o genofond květnatých luk v severní části

houby na 16 lokalitách, hlavně v přírodních rezervacích. Kvůli dlouhodobému suchu však byly výsledky dosti chudé.

Pokračovalo i mapování bylin v lesích. O loukách už je známo hodně, ale bělokarpatské lesy byly doposud botaniky zanedbané.

Novým tématem byla studie Řasy a jiné vodní rostliny ve Vláře ve vztahu ke kvalitě vody. Jedním z výsledků je, že nejčistší částí Vlárky v chráněné krajinné oblasti je Brumovka nad vyústěním kanalizace.

Inventarizováni byli i brouci, sekáči a pavouci v 7 rezervacích na Hodonínsku a Hradištsku. Vedle toho zorganizoval ČSOP Veselí mapování netopýrů po celé oblasti různými způsoby, mimo jiné speciálním detektorem. V rezervacích Čertoryje, Poráž-

CHKO Bílé Krapaty. WWF podpořil práci KOSENKY s dětmi a mládeží, jedná se o akce typu ekologické olympiády, programy pro školy a pod.

Ekologická olympiáda - práce v terénu

ky, Hutě a Lazy proběhlo mapování drobných zemních savců (hlavně myši).

V rámci projektu „Obnova květnatých luk“ bylo už získáno 50 kg semen trávy sveřep vzpřímený. Rozšířeny byly matečné porosty řady lučních druhů, noví pěstitelé však měli problémy s klíčivostí a růstem hlavně kvůli výjimečně suchému létu. Díky činnosti několika turmusů brigád se podařilo sesbírat semena 40 dalších planých druhů rostlin na další pěstování a produkci semen. Proto ČSOP Veselí uvítá zájemce o pěstování.

ZO ČSOP Veselí nad Moravou

Ve Veselí nad Moravou spočívala ekologická výchova kromě vydávání tohoto časopisu v informování veřejnosti v 10 hodonínských obcích prostřednictvím nástěnek. Nedávno bylo nainstalováno 4. vydání. Pokud jste si jich nevšimli, podívejte se jednou!

ČSOP Veselí má dlouhodobou tradici i ve vědeckém průzkumu. Dr. Ivana Jongepierová pokračovala ve studiu variability orchideje jménem pětiprstka. Podařilo se jí zjistit, že na Bílých Karpatech se vyskytují alespoň 2 odlišné druhy pětiprstek. Jedna roste na loukách, ta další se vyskytuje jen vzácně na mokřinách.

Druhým rokem byly zapisovány

STUŽ, Regionální pobočka Bílé Karpaty

Její činnost je zaměřena poněkud jiným směrem. „Stužka“ se snaží podpořit trvale udržitelný rozvoj oblasti moravských Kopanic, především iniciuje rozvoj měkkého cestovního ruchu.

Turistické informační centrum je prvním krokem v realizaci rozsáhlejšího programu. Je umístěno v recepci motelu MOPOS, kde se díky pochopení a ochotě vedení firmy podařilo získat velmi vhodný prostor pro tuto činnost v ideální lokalitě.

TIC bylo zřízeno díky grantu od nadace Environmental Partnership na začátku letní sezóny 1995. Snaží se poskytovat návštěv-

níkům základní informace a služby, i pomáhat místním lidem, kteří mají zájem ubytovat turisty v soukromí. Spolupracuje se Střediskem pro rozvoj Kopanic, nadací ECEAT a Okresním úřadem v Uherském Hradišti. Snaží se i propagovat oblast Bílých Karpat - nejnověji na veletrhu REGIONTOUR 96 v Brně.

Dalším projektem je časopis Bílé Karpaty, jde o společný projekt STUŽ a ZO ČSOP Veselí nad Moravou. Na jaře 1995 byla vydána ročenka 1994, v roce 1995 vyšlo číslo 1. V roce 1996 bude časopis vycházet jako čtvrtletník, dnes je finančně zajištěn díky grantu od Regionálního centra pro životní prostředí, a Open Society Fund v Praze. Další čísla bychom chtěli uhradit z peněz, získaných za reklamu, kterou budeme

v časopise uveřejňovat.

Tradiční akcí jsou jednak Silvestry ve Strání, kterých se účastní pravidelně přes stovku lidí z České a Slovenské republiky a konference „Obnova venkovských sídel a krajiny na Bílých Karpatech“. Ta loňská, v pořadí třetí, proběhla 15. a 16. června 1995 v Pruském, hlavním organizátorem byla trenčínská pobočka STUŽ Biele Karpaty. Zprávu o této konferenci jsme uveřejnili v 1. čísle časopisu. Podrobnou zprávu o akci „Stewardship Exchange“ si můžete přečíst na str. 4.-5. tohoto čísla. Téměř všechny aktivity naše Stužka pořádá společně s našimi kolegy z trenčínské regionální odbočky STUŽ.

Miroslav Janík

-jw-

-jh-

Vážená redakce,

Děkuji za Vámi věnovaný časopis *Bílé Karpaty* a byl jsem mírně příjemně překvapen, že je to čtivě. Pokud by šel tento časopis v tomto trendu, tak mi pošlete poukázku na jeho roční předplatně.

V žádném případě nechci chytat hnídy, ale dovoluji bych si upozornit na zabodování bělokarpatského šotka na straně 1 ve 2. odstavci „V roce 1738 za panování císaře Karla IV. za naši...“, jelikož Karel IV. coby syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny žil v letech 1316-1378, jedná se tedy o druhorozeného syna císaře Leopolda I. a tím pádem i otce Marie Terezie Karla VI., který žil v letech 1685-1740. (Děkujeme, a omlouváme se za překlep autorovi článku i čtenářům. - pozn. red.)

Pokud se vrátím k časopisu *Bílé Karpaty* 95/1 str. 6 k vývoji (zániku) obyvatel Horňacka, bylo by ještě zajímavější zveřejnění počtu hospodářských zvířat v tomto období.

Miroslav Hudeček, Blatnička

nosti „černého močení“. Nezanedbatelné nebylo ani to, že hovězí pole tak „nehněte“ a když zapadli koně s povozem, tak je vytahovali voly, jelikož mají jiný systém tahu.

Tak se skutečně stalo, že Krniak (lidmi z vesnice nazývaný Grňák) z čísla popisného 14, potřeboval nakoupit mladé voly. Navečer po poklidu vzal peníze a vypravil se na Slovensko, kde bylo možné tyto voly okolo Nitry nakoupit. V noci však spadla mlha a strýc na cestě v lese kolem Javořiny zablúdili. Po marném chodění lesem zaslechli z dálky štěkat psa. Šli po hlasu a došli ke stavení. Zabouchali na vrata, která byla zavřená. Ze dvora se ozval ženský hlas: „Kdo je tam?“, „Moravčik“, odpověděl Grňák. Gazdina se optala: „Co tady chceš, Moravčiku?“, „Jdu nakupovat voly a zablúdil sem.“, „Tak počď dál“, řekla gazdina a pozvala ho do jediné setnice, která tam byla. Za chvíli došel gazda s pěti syny. Každý měl obušek na dlouhém topole, které zafali v setnici do sloupu. Když se gazda dověděl, co u nich Moravčik chce, řekl mu, že došel na samotu u Trpků a zeptal se ho, kolik má na ty voly peněz. Strýc se bál nejen o sebe, ale hlavně o peníze a tak mu řekl že jen půlku, co si z domu vzali. Trpka jich vzal do maštale v lese kousek od stavení, kde mimo jiné stáli 3 páry volů. První pár byl mladý, druhý byl tak čtyřletý a ten největší pár měl tak 6 roků. Trpka sa strýca optal, který pár chce koupit. Strýc

Co nevíte o volech...

Každé pole, které má přinést chléb, se musí obdělávat. K tomu, aby se obdělalo, musela být půda každým rokem zpracována a úroda sklizena. Sedlák, který měl nad 10 ha orné půdy (k tomu louky), musel mít pár koní nebo 3 páry krav. Menší vlastník půdy řešil orbu tak, že si „pošťál oračku koňma“, za což mu „šel ve žňa k mašině“ (v poměru za 1 den práce koňma ke 3 dnům manuální práce na poli při sběru brambor, při žních, při sklizni řepy ap.). Pokud měl jen jednu vlastní krávu „spřáhl“ ji se sousedovou „na oplátku“, popř. s koněm (pár to byl sice komický, ale svůj účel plnil).

Mimo tyto možnosti řešili někteří vlastníci půdy, ale také statkáři, kde ještě mimo jiné hrálo svou roli furiantství, tento problém často párem volů z Uher, které mladé nakupovali „na Slovákoch“.

V 19. století až do konce 1. světové války byl na vesnici mimo krávy nejdůležitějším tažným zvířetem vůl - a nebylo jich málo. Ještě koncem 50. let tohoto století jich bylo v ČSR 40.000 ks.

Voli byli zapřaháni do potahu nejlépe kolem čtvrtého roku stáří.

V tahu se používali asi do 7 let, kdy byli odprodáni řezníkovi na maso. Odtud pořekadlo: „nejlepší polévka je z oháčky sedmiletého vola“. Na jejich místo ve chlévě byli nakupováni zase volí mladí, kteří pomalu dorůstali. Nejžádanější byli volové z býčků uherského stepního skotu, jejichž rychlost chůze v potahu se vyrovnala rychlosti koňského potahu. Mimoto měl vůl tu výhodu, že když nepracoval, tak přibíral na hmotnosti, na rozdíl od koně. Ten se v době, kdy nepracoval, musel více opatrovat, vzhledem k mož-

řekli, že ty nejmenší (mysleli si, že sú nejľacinější). Gazda jim ale řekl, ať si to rozmyslá, že si za ty peníze možu vzít aj ty větší, nebo úplně ty největší. Grňák si vybrali ty prostřední, dali Trpkovi půlku peněz co měli na nákup volů a šli s něma hned dom.

Když jich přivedli dom a ráno uviděli na světle, tak teprve viděli,

jak dobrý udělali kup. Tak veliké voly neměli ani pan starosta, a ten musel mít v dědině voly největší.

Při tak dobrém kupu na Kopanicích pozvali strýc Trpku k sobě na hody na návštěvu a potom na další.

Miroslav Hudeček, Biatnička

Skleněný strom

Kdo zná moravsko-slovenské pomezí, jistě ani na okamžik nezaváhá, kde jsou Hřibovny, pro ty, kteří kraj tak dobře neznají, je to kousek nad Vyškovcem.

Přesně tu nás vysadil syn. Rozhodli jsme se navštívit známé, kteří trávili vánoce na chalupě ze slovenské strany. Nešli jsme po silnici, což bylo blíž, ale přes hory. Pěkně tu vyfukovalo... jako na horách. Cestu jsme jakž takž překlouzali, protože o chůzi se tu nedalo mluvit, pomalu jsme stoupali úvozovou cestou směrem ke Kysle. Výhled nebyl žádný. Vrcholky hor byly zahaleny v husté mlze a my jsme viděli jen na pár metrů před sebe. Cesta pomalu ubíhala, kolem nás všude jen bílé ticho a z dálky se ozval štěkot psa, který patří ke každé kopaničářské usedlosti. Čím výš jsme stoupali, tím víc jsme se ztráceli v mlze. Připadali jsme si tu jako na dalekém severu. K polední tou bílou mlhou proniklo v závoji mlhy slunce, ale více jsme ho tušili než viděli.

Na planině podél silnice se ozval štěkot několika psů, a docela blízko. Neviděli jsme je, jen slyšeli. První co nás napadlo, že to budou pohraničníci. Těšili jsme se na lidi. Namáhali jsme oči, ale to, co jsme spatřili, byla smečka tří či čtyř psů. Rozzuffeně štěkali. Naštěstí stáli na místě. Přemýšlela jsem co udělám, když se rozběhnou za námi. Asi to, co turisté v Tatrách, když spatří

medvěda. Pustí batoh se svačinou a co nejrychleji zmizí. Ale nebylo třeba, ti psi měli možná větší strach než my, protože na nás štěkali z úctyhodné vzdálenosti. Kromě nich jsme nepotkali živého tvora a tak jediné, čím se ještě člověk mohl zabavit, bylo sledovat stopy ve sněhu. Byly tu čtyři. Patřily dvěma dospělým a dvěma dětem. Stopy nás provázely celý úsek podél hranice. Kromě toho tu byly ještě jedny. Otisk koňských kopyt. Kousek od odbočky na Machnáč se najednou stopy kopyt ztratily. Bylo to záhadné. Prošla jsem kus okolo, i dolů a nic. Prostě stopa z ničeho nic zmizela, jako by se kůň vznesl. Leželo mi to chvíli v hlavě ... ale další stopa mě vyděsila ještě víc. Mířila z lesa. Vypadalo to na stopu medvědího mláděte. Byly tu zřetelné otisky tlapy včetně drápeků. To už bylo i na mě moc! Začala jsem se docela opravdově bát a přemlouvala jsem muže, který také znejistěl, abychom se raději vrátili. Rozhodně netoužím po tom, potkat na samotě medvědici i s mláďetem. A určitě hladovou. Psy bychom snad ještě zvládli, ale medvěda? Muž chvíli přemýšlel, možná váhal, ale pak prohlásil, že medvěd v těchto končinách je nesmysl, a tak jsme pokračovali dál.

Přišli jsme myslim k poslední chalupě na vyškovském katastru. Stojí pod lipou, v místech, které má název Zvrátěná a poznáte ji

Váženi a milí v redakci,

díky za Vaši iniciativu, díky za Váš časopis. Je to velice záslužná činnost i myšlenka, poněvadž kraj Bílých Karpat je region velice zajímavý ať už po stránce folklórní, literární, architektonické, a především je tu nádherná příroda.

Přeji Vám hodně osobního štěstí a pohody v Novém roce a časopisu přeji mnoho hezkých ročníků.

Alena Bartošiková

podle toho, že u ní stojí křížek. (Nesmím opomenout, že až sem docházel hrozenkovský listonoš, můj dobrý známý p. Michalec s poštou). To, co jsme tu uviděli, byl malý zázrak. Obrovský strom byl obalený ledem. Tam, kde polední sluníčko vysílalo své paprsky a ohřávalo větve, padaly se stromu velké skleněné korály. Ležely jich stovky pod stromem, jako skleněné ozdoby. Strom, jak se větve pohybovaly, šustil a zvonil. To byl zážitek, který člověk spatří jen jednou v životě.

Postáli jsme, sbírali jsme ty korály se země, a nechali je v rukou tát. Zatřáslí jsme větvemi a další padly na zem.

Posledních pár kilometrů na chalupu našich známých bylo jako ve snu. Bylo zamračeno, ale v jejich chaloupce jsme se cítili jako v ráji. Bylo tu teploučko, typická usedlost s kuchyní a velikou světnicí byla vytopena. Za malými okny se pomalu snášel soumrak. Mohli jsme vysvléct promoklé bundy, ponožky i boty a převléct se do suchého. Na stole za chvíli voněla horká slovenská kyselice s klobáskou a chléb, a po štamprce slivovice jsme zapomněli na všechny útrapy. Neobyčejně obyčejný výlet. Tolik krásy a nezvyklých zážitků člověk nemůže zažít jinde, než v této krásné přírodě, v tomto panenském kraji.

Alena Bartošiková

Valašský mikulášský jarmek 1995

Valašské sdružení Důbrava, Městské muzeum Valašské Klobouky a Český svaz ochránců přírody KOSENKA dne 2. prosince uspořádaly již 4. Valašský mikulášský jarmek. Jeho návštěvníci obdivovali košíkáře, řezbáře, šití papučí, výrobu vánočních ozdob a spousty dalších lidových řemesel. Předvánoční atmosféru doplnilo i pár sněhových vloček, které se snesly z nebe. Pro hladové byla uvařena kyselica a klobásy, pro žíznivé slivovica a nezapomnělo se ani na děti se sodovkami a pravým tlačným moštem. Při procházce mezi stánky jste mohli potkat obecního policajta, který vyhlašoval, co se zrovna kde chystá. Občas vás také vylekal čert, hodně děti obdaroval Mikuláš. Františkánovi mnozí rádi přispěli do kasičky. Ti odvážnější si zazpívali pod vánočním strom-

hodně a opravdu nejde vyjmenovat všechno.

Valašsko bývalo velmi chudý kraj. Jarmeky tu odjakživa patřily k tradici, představovaly možnost, jak prodat nebo vyměnit to, co lidé

dokazuje i stoupající zájem jeho návštěvníků. Už i místní podnikatelé si uvědomují, jaké možnosti jim tento jarmek poskytuje a začínají je zhodnocovat.

V našem přemodernizovaném světě je jarmek i něčím zvláštním, uklidňujícím a pohodovým. Navíc jarmeky přispívají k zachování tradic a v nemalé míře je možné je využít pro rozvoj cestovního ruchu. A jak jistě víte, cestovní ruch přináší do pokladen peníze. Těch je mnohdy potřeba k rozvoji dobré věci, nestačí jen nadšení. Proto poděkování patří všem místním sponzorům a občanům, kteří finančně na jarmek přispěli. Největší poděkování však patří všem účinkujícím za krásná vystoupení, řemeslníkům za jejich trpělivost a ochotu, a pořadatelům, bez nichž by to vše nebylo možné.

Eliška Urbanová(krácená)

Uječek Matěj Škrobák

28. dubna 1995 uplynulo 100 let od narození významné osobnosti Hornácka - spisovatele, sběratele a muzikanta - Rudolfa Kynčla. Narodil se v Hrubé Vrbce a především po své matce, která pocházela ze starobylého muzikantského rodu Norků, dostal do vínku velký talent. Po vystudování učitelského ústavu v Čáslavi působil v Hrubé Vrbce na evangelické škole. Od roku 1920 se zabydlel ve Velké nad Veličkou jako odborný kantor a později ředitel měšťanky, o jejíž zřízení se značnou měrou zasadil.

Byl zaníceným sběratelem - zaznamenal na 1.500 lidových písní a národopisné muzeum v Uherském Hradišti uchovávalo jeho sbírku lidových starožitností.

Věnoval se literární činnosti, ve které navázal na místní uměleckou tradici založenou spisovatelem O. Bystřinou, M. Beňou, malíři J. Hudečkem a J. Úprkou, sběratelem M. Zemanem a dalšími umělci. Psal mimo jiné básně, pověsti, říkanky a hádanky.

kem, ti bez odvahy přihlíželi a naslouchali.

V muzeu byly k vidění betlémy, místní řezbář nebo tetičky ze Závřší při drhačce. Krásné lidové písničky hrála cimbálová muzika Klobučan. A tak bych mohla pokračovat dál, protože toho bylo

sklidili na poli, vychovali ve chlévě nebo vyrobili vlastníma rukama. Dnes už ale mají jarmeky jiný význam. Jedním ze způsobů, jak uchovat místní řemesla a zvyky pro budoucnost, je seznámit s nimi co nejširší veřejnost. Jarmek je tou nejlepší příležitostí, což

Události v rázovitých obcích na moravskoslovenském pomezí (v tzv. Velickém kútě) odposlouchal a zapsal do rukopisných sbírek, knih poezie, vyprávěnek, hodně taky do nesčetných kurzív, fejetonů a článků v tisku. Jeho práce byly psány většinou dialektem, vynikal mistrným vyprávěčstvím. Nejznámějšími díly jsou *Uječek Matěj Škrobák dragúnem* (1928), tetralogie *Paměti uječka Matěje Škrobáka* (1943), *Od kolébky do hrobu* (1943), *Chlebiček z kameňa* (1944) a *Srdéčka v rozmarýně* (1945). Historky uječka Škrobáka inspirovaly známé lidové vyprávěče poválečného období. Vychoval generace lidových zpěváků, tanečnicků a muzikantů, hrál v Norkové muzice

(měl státní zkoušku na konzervatoři ze hry na housle) a přimoval ve velické učitelské muzice. Byl odborným poradcem při natáčení Úlehlových filmů *Mizející svět*, *Hody v Hrubé Vrbce* a *Horňácká svatba*. Vedl ochotnické divadlo a spoluzakládal Sokol.

Za německé okupace se aktivně účastnil odboje a později byl vyznamenán medailí *Za statečnost*. Od roku 1945 je jeho tvůrčí činnost ze zdravotních důvodů narušena, v roce 1952 odchází do invalidního důchodu. Umírá 6. června 1958 a jeho ostatky jsou uloženy na velickém hřbitově.

V roce jeho nedožitého stých narozenin byl Rudolfovi Kynčlovi věnován jeden z hlavních programů Horňáckých slavností a v re-

edici vyšly oba svazky „škrobákovských histerek“.

-jps-

Kdo byla Marie Zavadilová?

Byla to nejen autorka této fotografie, ale patřila mezi osobnosti, jež dokázaly objevovat krásy Kopanic pro okolní svět a zároveň spojily svůj životní osud s tímto zapomenutým krajem. V letech 1919 - 1935 působila na jako učitelka nejprve na Žitkově, pak ve Starém Hrozenkově. Stovky negativů, které nám zanechala, rozhodně stojí za pozornost, doufejme tedy, že se Muzeu v Uherském Brodě co nejdříve podaří zrealizovat jejich výstavu, my se velmi rádi k této osobnosti vrátíme ve větším článku.

Chraňme naše původní lesy!

Lesy Bílých Karpat oproti většině ostatních chráněných krajinných oblastí mají ještě pestrou skladbu původních

buku, dubu a dalších listnáčů. Varujícím údajem současné obnovy je zastoupení mladých jehličnanů. Činí 72 %, z toho na

Tabulka č. 1

smrk	31%	dub	13%
borovice	10%	buk	28%
modřín	4%	habr	6%
ostatní jehličnany	1%	ostatní listnáče	6%
jehličnany	46%	listnáče	54%

listnatých dřevin. Takzvaný genofond (genetický materiál) lesních dřevin zde není přerušovaný, takže při obnově porostů je z čeho vycházet.

smrk připadá 60 %. Z hlediska ochrany našich lesů je třeba v lesních hospodářských plánech (LHP) dodržovat zastoupení původních druhů,

druhovou pestrost porostů. Při obnově se nemá zapomínat na příměs cenných listnatých dřevin, jako je javor klen a mléč, lípa, jasan a další. Dokonce je třeba považovat jilm, třešeň ptačí, břek, jedlí a hrušeň polníčku za druhy dosavadním hospodařením ohrožené a z lesů mizející. Například jedle je v severní části Bílých Karpat, kde je původní dřevinou, zastoupena necelým 1 %. Proto Správa CHKO BK bude navrhnout (nejen v LHP) konkrétní opatření, aby nedocházelo k úbytku těchto dřevin. Pro jedli bude třeba nutné navrhnout „genovou základnu“. Pěstování těchto stromů prodělává v Evropě znovu-oživení nejen proto, že vyšší druhová pestrost sebou nese zvýšenou odolnost proti různým vlivům, ale i pro značný ekonomický význam: jen druhově pestré, místně vhodné porosty původních dřevin mohou v současném stavu životního prostředí zaručit trvalou existenci lesa.

Tabulka č. 2 - Zonace dle lesních hospodářských celků (LHC) - přehled

	Luhačovice			Strážnice			Brumov			CELKEM	
	ha	podíl zóny %	podíl v zóně %	ha	podíl zóny %	podíl v zóně %	ha	podíl zóny %	podíl v zóně %	ha	podíl zóny %
I. zóna	3.367	26	46	1.454	20	20	2.434	21	34	7.254	23
II. zóna	4.355	33	38	4.341	61	38	2.816	24	24	11.512	23
III. zóna	5.343	41	41	1.359	19	10	6.395	55	49	13.098	41
celkem	13.06	100	41	7.153	100	22	11.645	100	37	31.864	100

Podrobnější přehled poměrného zastoupení dřevin u nás je uvedený v tabulce č. 1. V posledních desetiletích se však nepříznivě projevuje změna druhové skladby lesa - zalesňuje se smrkem na úkor

což vyžaduje i změnu myšlení zástupců lesních organizací a majitelů lesa. Správa CHKO s nimi o tom jedná již několik roků.

Hovoříme-li o původnosti dřevin, musíme myslet i na

I v Bílých Karpatech se projevuje působení znečištění ovzduší na lesní porosty. Po celé oblasti jsou (převážně smrkové) porosty mírně poškozené. Středně poškozené jsou lesy především na Lopenicku, v oblasti

Mikulčina vrchu, na Radějovsku a Valašskokloboucku.

Důležitým nástrojem Správy CHKO pro zachování stávající kvality lesů je zonace, která byla schválena Ministerstvem životního prostředí v dubnu 1994. Zároveň slouží jako ukazatel, co se dá a má zlepšit: pro každou zónu (jsou celkem tři) existují zásady hospodaření. Vzhledem k tomu, že v Bílých Karpatech převažují listnaté porosty a jehličnany (kromě jedle) tu jsou nepůvodními dřevinami, bylo hlavním měřítkem při lesní zonaci zastoupení původních a nepůvodních dřevin.

Poprvé byla nová zonace použita při zpracování LHP na Luhačovicku. Pomohla i vytvořit novou genofundovou plochu (tj. plochu, kde se mají uchovat kvalitní stromy, jenž mohou poskytnout zdravé potomstvo) pro buk v oblasti Javořiny. Správa CHKO se bude snažit zakotvit zonaci podobným způsobem do lesního hospodářského plánu Strážnice a Brumov, jejichž obnova je na řadě v nadcházejících rocích.

Michal Girgel, Libor Nováček

O „moudrých“ hospodářích a vypalování trávy

Za okny ještě panuje zima, ale dobrý hospodář již myslí na jaro. Vždyť také leden a únor budou co nevidět za námi a březen, hmmm..., už to slovo voní předjařím. K jarním pracem počítá mnohý „moudrý“ hospodář i vypalování stařiny na mezích, v sadech a humnech, kolem plotů a ve škarpách. Vypalování je všude zakázáno a to nejen několika zákony (např. o požární ochraně, o myslivosti, aj.), ale i okresními vyhláškami o zákazu vypalování. Ovšem hospodář chce mít pozemky čisté, bez všelijakého pyří a buřeně a také bez kdejaké škodlivé žoužele. To zní logicky. Jaká je však skutečnost? Vypalováním dosáhne hospodář zcela opačného efektu a vlastně si sám škodil. Proč?

Vypalování, zejména opakované vypalování, vede totiž k degradaci travních společenstev. Z trávníků a mezi se nenávratně ztrácejí citlivé a

cenné druhy bylin, které zvyšovaly kvalitu sklizeného sena. Na jejich místo se tlačí agresivní a kyselé druhy trav, také pcháče a jiná „buřeň“. Agresivní trávy vytváří kompaktní drn, který postupně vytlačí i více otužilé byliny. Travní porosty bez kvetoucích bylin jsou málo atraktivní pro užitečný parazitický hmyz a stávají se doménou fytofágů.

Při vlastním pálení jsou zničeni všichni bezobratlí živočichové od měkkýšů až po nejrůznější hmyz nacházející se na vegetaci, na povrchu půdy a v půdě do hloubky 3 cm. Zničena jsou především jejich vývojová stádia, tedy vajíčka a kukly. Oheň sice zlikviduje určité množství škodlivého hmyzu, ale současně s ním zničí veškerý hmyz užitečný. Kromě dravého a parazitického hmyzu, který zničí více škůdců než všechny chemické přípravky dohromady, tak člověk ročně upálí i statisíce přezimujících oplodněných samiček čmeláků, jejichž význam pro opylení stromů a celé řady divokých i kulturních rostlin je nenahraditelný. Do požárem „vyčištěného“ prostoru se z okolí velice rychle nastěhují zpět škodlivé fytofágní druhy hmyzu, jejichž schopnost šířit se na uvolněné niky je ve srovnání s užitečnými druhy neuvěřitelně velká.

Vypalováním se tedy sám hospodář dopouští křivdy na svém pozemku i na okolní přírodě. A přitom vyhrabat či vyvláčet stařinu a spálit ji na kupkách je tak prosté.

Pavel Bezděčka

V této rubrice se snažíme přinášet zprávy a zajímavosti ze slovenské strany Bílých Karpat. Pokud ji čtete, můžete často narazit na jedno jméno - Dagmar Lišková. Kdo se za tímto jménem skrývá? Dáša je předsedkyní Regionální odbočky STUŽ Bílé Karpaty v Trenčíně, je to jeden z těch, kdo dali impuls ke vzniku i naší regionální pobočky Stužky. Kdo se zúčastnil některé z akcí, které pořádá, zná ji jako neúnavnou organizátorku. A kdo ji zná blíže, ví, že Dáša přímo zosobňuje víru v to, že snaha pomoci lidem na Bílých Karpatech má hluboký smysl. Nejlépe se ale člověk představí sám, proto jsem se Dášu zeptala na několik otázek.

důsledky rozdělení Bílých Karpat do dvou republik, v čem jsou dnes největší rozdíly?

„V legislativě. A to sa premieta do každodenného života, tam sa ty nožnice otvárajú.“

A co vidíš jako to, co zůstává společné?

„Rovnaký problém a to, že ten región, aspoň tie lokality, ktoré sme prvý vybrali na riešenie, sú jednoducho prirodzeným regiónom.“

„U nás je to presne naopak nulové. Takže preto sme vlastne museli vzniknúť a riešiť to, čo riešime, pretože toto územie je mimo záujem veškerých regionálnych rozvojových programov, či už celoslovenských alebo okresných.“

V čem si myslíš, že můžou lidé na moravské straně bílých Karpat a nebo v celé České republice pomoci těm vašim a naopak v čem můžou lidé ze Slovenska pomoci našim?

„Práve preto vznikol jeden kompletný spoločný projekt, že na moravskej strane sú o mnoho ďalej v alternatívnom poľnohospodárstve, takže v tomto smere budú“

Hranica problémy nerozdelí.

Jak ses vlastně dostala k ochraně přírody nebo vůbec k této problematice?

„Úplne náhodou. Pracovala som v regionálnom kultúrom stredisku ako tlačová redaktorka a prišli za mnou zo Zväzu ochráncov prírody a krajiny, že či by sme nemohli spoločne vydávať časopis. Takže tak ma ulovili a po dvoch rokoch vydávania časopisu som sa stala profesionálnou tajomníčkou Okresného výboru Zväzu ochráncov prírody v Trenčíne.“

A jak ses vlastně dostala k Bílým Karpatům?

„K Bielym Karpatom som sa dostala vďaka Josefovi Vavrouškovi, ktorý napísal svoju štúdiu, ako možno rozvíjať trvalo udržateľný život na vidieku, a spolu s ďalšími kolegami sme si povedali - toto by bolo výborné urobiť v Bielych Karpatoch. Tak vznikla prvá konferencia v Novej Bošáci a odvtedy sa to nabaluje a nabaluje...“

Je asi všeobecně známo, že naše dvě pobočky STUŽ se snaží realizovat společný projekt, ale mě by zajímalo, jak vidíš ze slovenské strany

S Josefem Vavrouškem a Radovanem Kuncem na Javořině 1994

nom, prírodne vytvoreným a že hranica jednoducho nemôže tieto rovnaké problémy rozdeliť, treba ich riešiť spoločne.“

Já bych chtěla porovnat ještě jednu věc, na české straně Bílých Karpat se nedá říci, že by centrální orgány tuto oblast a její problematiku vyloženě ignorovaly, i když to není žádná sláva. Jak vypadá vztah slovenských centrálních orgánů k takovým regionům, jako jsou Bílé Karpaty?

pomáhať našej strane, a mýpotom sme možno trochu ďalej v cestovnom ruchu, takže chceme pomôcť tej druhej strane.“

A ještě jednu otázku na závěr - co bys přála obyvatelům Bílých Karpat do nového roku?

„Lásku k tomu krásnemu kraju, v ktorom žijú, a aby ju vedeli zachovať pre budúce generácie, a aby vedeli ukázať aj druhým tu krásu, v ktorej žijú.“

-jhl-

Co se stane s motýli v zimě?

V prosinci minulého roku mne zaujala jedna z otázek v televizním soutěžním pořadu „Risk“, která zněla stejně jako název tohoto článku. Ve skutečnosti je takto formulovaná otázka naprosto nesmyslná. Motýli jsou v krajně přítomni během celého roku a to v různých vývojových stádiích, jako vajíčko, housenka, kukla nebo dospělec (imágo). Bylo třeba si domyslet, že tazatel chce zřejmě slyšet, jaký osud čeká dospělá stádia motýlů čili imága v zimním období a já jsem s napětím očekával odpovědi soutěžících. Vzhledem k předchozímu prosévacímu systému přihlášených do soutěže za pomoci testů se dalo čekat, že alespoň některý z nich bude znát správnou odpověď. Odpověď prvního přihlášeného však zněla: „Zakuklí se“. Dokonce ani druhý přihlášený neodpověděl správně, přestože jeho odpověď byla za správnou označena, neboť stručně prohlásil „zemřou“.

V té chvíli jsem si uvědomil, že nejenže soutěžící neodpověděli přesně a správně, ale že i samotní

zadavatelé otázky zřejmě v hodinách biologie často chyběli. Kde je tedy pravda?

Celá řada motýlů patří k těm druhům, jejichž housenky se na podzim kuklí a přečkávají zimu ve stádiu kukly. Další druhy přezimují ve stádiu vajíčka nebo larvy. Dospělci těchto druhů postupně hynou v průběhu celého roku, tedy i na podzim. Někteří motýlové a není jich málo však zimu přečkávají ve stádiu imága čili dospěléce. Určitě jste již viděli někde ve sklepě nebo jiné vlhčí a nevytápěné místnosti či podzemní prostoře zimovat některou z našich pestrých baboček. Nejčastěji to bývá **babočka paví oko**, **babočka kopřivová** a **babočka jilmová**. Vzácněji v našich zeměpisných šířkách může přezimovat i babočka admirál.

Podobně jako babočky zimují i imága některých mūr, z nichž nejspíše potkáte **mūru sklepní**.

Babočka kopřivová

Dospělci zimují často pohromadě, pak najdete i několik desítek kusů na jednom místě. Právě tato mūra bývá nápadná svými dekorativně vykrajovanými křídly, kombinací hnědé, oranžové a bílé barvy a legračně bíle pruhovanými „ponožkami“ na nohách. Mezi mūrami je také mnoho druhů, které se lihnou z kukel během podzimu, přezimují a teprve na jaře samičky kladou vajíčka na živné rostliny. Jsou to např. mūry rodů *Conistra*, *Xylena* atd. Obvyčejný člověk se s nimi stětně jen vyjímá, protože tyto motýli zimují pod odchlípnutou kůrou starých stromů, ve skalních štěrbinách a puklinách, apod. Podobně zimují i některé druhy našich píďalek, často jen přitisknuté mezi mechy či lišejníky na kmen stromu. Snad nejkrásnější z nich je píďalka *Chloroclysta siterata*, která svým zeleným zbarvením s mechy a lišejníky splývá.

Všechny druhy zimujících motýlů jsou mimořádně odolné a jsou schopny přežít kruté zimní podmínky až do prvních teplých jarních dnů, aby vás mohly potěšit při náhodném setkání krásou svých barev.

František Kopeček

Babočka paví oko

Stopy našich šelem?

Napadáný sníh přináší řidičům a správcům silnic velké starosti, dětem a sportovcům zase velkou radost. Ležící sníh však může přinést i poučení. Jaké? Jako nekonečně velká otevřená kniha nás může učit základům stopařství a zcela jednoznačně nám dokáže nejen které druhy živočichů v Bílých Karpatech žijí, ale dokonce nám prozradí jak silné a zdravé jsou jejich populace. Hledat a poznávat stopy našich šelem přináší nejen spoustu radosti a hezkých zážitků, ale může pomoci řešit řadu otázek. Správná determinace stop by zcela určitě pomohla včas uklidnit nálady obyvatel Beskyd, vyvolané v loňském roce senzacechtivými zastánci „velké vlkománie“.

Začneme tedy rovnou psovitými šelmami. Nutno předeslat, že psovité šelmy mají vysoké štíhlé nohy s nezatažitelnými drápy. Dále je třeba zdůraznit, že u všech šelem si nemůžeme všimnout pouze jednotlivých otisků, nýbrž při určování musíme zohlednit i způsob kladení jednotlivých nohou, vzdálenost šlépějí, délku kroku a skoku. Největší stopy z našich psovitých šelem zanechává **vlk**. Jejich tvar i kladení můžete vidět na obrázku. Protože se v přírodě zcela běžně setkáváme i se stopami psů, z nichž někteří dosahují často i velikosti vlka, připomeňme si základní rozdíly. Vlíčí šlépěje jsou oproti psím zřetelně protáhlejší. Přední dva prsty jsou předsunuté, takže uprostřed tlapky zůstává volné místo. Palec na přední noze je umístěn poměrně vysoko a proto se málokdy otiskuje. Pro chůzi vlka je typické tzv. čárování. Tehdy vlk klade zadní tlapy přesně do otisků tlapek předních a stopní dráha je v jediné linii. Psí šlépěje jsou naopak široké, zřetelně pětiúhelníkovité, palec předních nohou je vždy otištěn. Mimo to psi nikdy nečarují. Stopa **lišky** je prakticky zmenšenou stopou vlka, je tedy také štíhlá, díky předem předem předním prstům prodloužená. Celkový dojem je stejně jako u vlka vejčitý či vejčité elipsovité. Poslední z psovitých šelem je **psík mývalovitý**, dříve též označovaný jako mývalovec kuní. Tato šelma se v posledních 30 letech výrazně šíří

liška

vlk

psík mývalovitý

šlépěj vlka, psa a lišky

a proto setkání s jejími stopami přestává být vzácností. Stopa je velmi charakteristická, neboť je velmi široká s velkými prostory mezi jednotlivými, do vějíře roztaženými prsty.

Kočkovité šelmy nás mohou také malinko potrápít, a to rozdílem mezi stopou kočky divoké a kočky domácí. I zde platí stejná zásada jako u šelem psovitých, tedy že šlépěj divokého druhu je protáhlejší, spíše elipsovité.

Kromě toho je šlépěj divoké kočky zřetelně větší i když nedosahuje tak velkých rozměrů, jako šlépěj **rysa ostrovida**. Pro všechny kočkovité šelmy je typické, že drápy jsou zataženy a tudíž se neotiskují.

Otiskují se však u všech šelem kunovitých, jejichž rozlišení podle stop může být dosti obtížné. Proto především u této skupiny šelem musíme pozorovat i způsob kladení jednotlivých nohou a délku kroku. Kuny otiskují všech pět prstů a podkovovité chodidlové bříško. **Kuna lesní** má šlápěj méně zřetelnou a větší než **kuna skalní**. Je to tím, že lesní kuna má tlapy ochlupeny, kdežto u skalní kuny chlupový pokryv tlapek schází. Stopa **tchořů** je velmi podobná,

velikost šlápějí, délka kroku i rozchod jsou však podstatně menší. Velmi podobné jsou také stopy **lasice kolčavy** a **hranostaje**, přední hrana chodidlového bříška je však spíše trojúhelníkovitá. Poměrně snadno lze poznat stopy **jezevce**. Jeho šlápěj je při plném došlápnutí na celé chodidlo až 11 cm dlouhá, ovšem jezevec zpravidla otiskuje jen přední část chodidla, tedy pět silných prstů s výraznými drápy. Všechny šlápěje jsou otočeny špičkami výrazně dovnitř. Poslední a podle stop dobře rozpoznatelnou kunovitou šelmou je **vydra říční**. Najdeme ji výhradně v blízkosti vod a snadno poznáme podle otisku blan mezi prsty. Vydra často nechává i podélný pruh vytvořený ocasem.

Nejsnadnější pro určení je stopa našeho jediného zástupce šelem medvědo-

medvěd

vitých, **medvěda hnědého**. Medvěd vždy našlapuje zadní nohou na celé chodidlo a tato šlápěj připomíná otisk lidské nohy. Bývá však zřetelně širší, někdy i delší a vždy je opatřena otisky pěti mohutných drápů. Setkání s touto stopou je vrcholem našeho stopařství. Kdo jednou narazil na stopy medvěda má zážitek na celý život.

Pavel Bezděčka

Historii místních názvů?

U třech kamenů

-holé hřebenové sedlo nad Kuželovem. Název vznikl podle tří hranatých kamenů umístěných pod dřevěným křížem na památku zbojníků, kteří zde byli císařským vojskem chyceni a popraveni.

Filipovské údolí

-nazváno podle Filipa Mágise, který postavil na konci údolí myslivnu (dnešní Megovka). V letech 1882 - 1898 se stala střediskem moravsko - slovenských schůzek, což připomíná text pa-

mětní desky na této historické budově.

Hradisko

- kuželovitý vrch (635 m), který byl ve střední a mladší době bronzové (2. - 1. tis. př. n.) opevněn (hradiště). Dodnes jsou zachovány mohutné násypy (zvláště z jižní strany) a příkop. Doposud tato lokalita nebyla podrobněji prozkoumána.

-jps-

Trvale udržitelný rozvoj?

Především živoucí důkaz neohrabanosti češtiny. Termín "trvale udržitelný rozvoj" je výsledek snahy o překlad anglického termínu "sustainable development". Tento termín, jenž poprvé výrazněji pronikl na veřejnost na konferenci OSN o životním prostředí v Rio de Janeiru v roce 1992, zní v angličtině (a v řadě dalších jazycích) naprosto přirozeně a velmi přesně vystihuje podstatu problému. V češtině - v lepším případě - vyvolává u nezasvěcených představu něčeho, co se podobá perpetuu mobilie.

Trvale udržitelný rozvoj byl OSN definován jako **rozvoj, který uspokojuje naše dnešní potřeby takovým způsobem, aby to neohrožovalo šance budoucích generací uspokojovat potřeby jejich**. Je to jistě charakteristika velmi široká a vyžaduje podrobnější rozpracování.

Josef Vavroušek, jeden z našich předních ekologů, charakterizoval trvale udržitelný rozvoj takto: *Není to žádné dogma, které by striktně určovalo jednotlivé kroky nebo cesty. Jasný je však směr tohoto usilování: je jím orientace na dlouhodobý časový horizont, úcta k živé a neživé přírodě a snaha hledat rovnováhu mezi myšlenkami humanismu a orientací na zachování přírody v co možná nejméně zničené podobě. Trvale*

udržitelná ekonomika musí splňovat přinejmenším tři kritéria. Musí být zaměřena především na obnovitelné zdroje, při zajištění jejich reprodukce. Neobnovitelné zdroje by měly být čerpány jenom v takové míře, která by zaručila, že nenecháme našim dětem a pravnukům vyrabovanou zemi. A nesmíme vypouštět do prostředí víc odpadů, než s čím jsou přirozené systémy schopny se vyrovnat.

Tento přístup je možné promítnout snad do všech oblastí lidské činnosti. Dobře lze demonstrovat například na **energetice**. Je možné cílenou politikou ovlivňovat velké i malé spotřebitele, aby se snažili energii šetřit - a víte o tom, že např. zářivky spotřebují o 75% méně energie než klasické žárovky, nebo že dobrým utěsněním oken a kvalitním zateplením stěn lze ušetřit značnou část nákladů na topení? Samozřejmě je, že úspory, a hlavně zavádění nových technologií, nenáročných na energii v průmyslu, je v energetice rozhodujících. K tomu je možné - tam, kde je to vhodné - využívat alternativní zdroje energie, např. sluneční, z malých vodních elektráren nebo z biomasy. Pravým opakem principu trvale udržitelného rozvoje pak je, když vláda dotuje ceny energie, aby byla co nejlevnější, a nikoho tak nemotivuje k šetření, a zároveň podporuje výstavbu nových jaderných elektráren, když v lesích hnijí tuny nevyužitých větví a dřevní hmoty a do vesnic se za milionové náklady zavádí plyn.

Také se někdy mluví o **trvale udržitelném zemědělství**. Takové zemědělství by mělo uchovat krajinu jak pro člověka, tak pro přírodu, krajinu s bohatou biodiverzitou, schopnou produkovat zdravé potraviny. Velkokapacitní zemědělství - tak jak jsme ho znali

v minulosti - provádělo pravý opak. Rozoráním mezí a scelením lánů se ochudila pestrost krajiny, nevhodné hospodaření dodnes přináší důsledky v podobě nekontrolovatelné eroze, použití chemikálií se odrazilo nejen na zdraví zvíře, ale i lidí, stejně jako na kvalitě vody. Trvale udržitelné zemědělství samozřejmě vedle toho „klasického“ nemá šanci - pokud budeme jeho šance hodnotit z hlediska krátkodobé výnosnosti a jen z pohledu člověka. Vzmeme-li však do úvahy taková kritéria, jako uchování zdravé přírody, bohatství rostlinných a živočišných druhů, výrobu zdravých potravin - a zachování schopnosti produkce potravin pro naše děti a vnuky, vše mluví pro trvale udržitelné zemědělství.

Myšlenka trvale udržitelného rozvoje jde ale ještě hlouběji. Její kořeny jsou v tom, jak člověk chápe svůj **vztah k přírodě a k lidské společnosti**. Směřuje k vyváženému vztahu mezi člověkem a přírodou, jednotlivcem a kolektivem. Přiznává lidem právo na svobodu, mělo by ale platit, že **svoboda člověka končí nejen tam, kde začíná svoboda druhého, ale i tam, kde začíná být poškozována příroda**. Trvale udržitelný rozvoj je nemyslitelný bez současného rozvoje občanské, otevřené společnosti, kde hrají svou roli nejen vláda a parlament, ale také občané a občanská sdružení, média a tisk, a kde existují obranné mechanismy proti zneužití státní moci. Pocit sounáležitosti s kolektivem (ať už je to rodina, obec, stát či celé lidstvo) by měl být postaven na altruismu a solidaritě.

Problematika trvale udržitelného života je velmi široká a rozhodně není možné ji plně vyčerpat na jedné straně. Existuje ale naštěstí už dost publikací, kde je možné dozvědět se více. Jednou z posledních je **Přemýšlení s Josefem Vavrouškem** od Jana Kellera (vydalo nakladatelství G plus G v Praze r. 1995).

-jrh-

O tom, že prací prášky mají špatný vliv na životní prostředí, se ví. Především prášky, obsahující fosfáty, působí nadměrné zatížení vodních toků a ploch živinami. To vede k přemnožení vodních řas a silic, známé jako „kvetení vody“. Nejen že je takto výrazně narušena rovnováha vodních společenstev, ale takto znečištěná voda může způsobit kožní alergie, rovněž se velmi těžko upravuje na pitnou. Většina našich obcí přitom stále ještě nemá čistírnu odpadních vod, takže je možné - nejčastěji v sobotu - vidět, jak po malých potocích pod obcemi pomalu odplouvají chuchvalce pěny. Samozřejmě není možné přestat prát, ale lze věnovat trochu pozornosti výběru pracího prášku, protože zdaleka ne všechny mají stejný vliv na životní prostředí.

Obecně platí, že nejméně škodlivé jsou **mýdlové prací prostředky**, které se velmi rychle rozkládají na látky, v přírodě běžné. Nepůsobí tedy žádnou výraznější škodu.

Prací prostředky bez fosfátů ulehčí našim jsou vhodnější právě proto, že nezpůsobí nadbytek živin.

Prací prostředky pro jemné a barevné prádlo neobsahují bělidla, která rovněž životnímu prostředí neprospívají.

Kompaktní prací prášky neobsahují soli (pomocné látky), které ostatně pro praní nejsou potřeba. Navíc se vyrábějí výhradně bezfosfátové.

A jednu radu nakonec - než se začtete do následující tabulky: Nenechte se zlákat velkými nápisy na obalech o tom, že některý prášek je ekologický. Věnujte pozornost obsahu fosfátů, bělidel a plnidel - pak často zjistíte, že takový nápis je jen kamufláž.

Víte, jak si vybrat prací prášek?

Přípravky s nepatrným vlivem na životní prostředí:

Mýdlo s jelenem, TIMI, OMINOL, HANKA, LAVABELL, SAPONELA

Přípravky se středním vlivem na životní prostředí:

TOTO, ARIEL COLOR, ARIEL ULTRA, COLON COLOR, LANZA COLOR, PERSIL SUPRA, PERSAN, OMO PLUS, QUATRO,

Přípravky s velkým vlivem na životní prostředí:

TITAN, TIX EXTRA, VIZIR, MOHER, PERWOLL, BATOLE, WEISSER RIESE, ARIEL, JUWEL, BIOMAT, AZUR COLOR, PALMEX COLOR, PERSIL, MERKUR,

Zpracováno podle materiálů
Ekologické poradny VERONICA,
Panská 9, 602 00 Brno, tel.: 05
4221 83 52

... o tom, proč jsou můry chlupaté

Byl nádherný červencový večer a kouzelník Futuro se pohodlně usadil do svého oblíbeného houpacího křesla v zahradním altánu. Lusknutím prstů rozsvítil kouzelnou lampu, co se do ní nikdy nemusel dolévat petrolej, a na kolenou rozevřel velikou knihu v kožené vazbě. Byla to samozřejmě kouzelnická kniha a na její první stránce stálo doslova:

Dokonalý Průvodce
Světlem
Kouzel, Zaříkadel a Pranostik

Řada Přírodní
Díl Druhý
Vydala Nejvyšší Kouzelnická Rada Země

O něco níž stálo:

Jen pro vnitřní potřebu

A pod tím vším bylo výrazným písmem v tučném rámečku uvedeno:

Registrovaný výtisk č. 11

Kouzelník nalistoval písmeno K, protože hledal nějaký trik na komáry. Poslední dobou mu totiž nedali spát a rušili jej dokonce i při večerním

rozjímání. Díky tomu byl Futuro pořádně nevyspaný a několikrát již po obědě hluboce usnul a zaspal tak odpolední svačinku! Jak tak listoval a brumlal si pod vousy, najednou jej napadlo, že něco není v pořádku. Pořádně se rozhlédl a zaposlouchal, ale ničeho mimořádného si nevšiml. Už už se znovu začítal do knihy, když mu to došlo: kolem lampy byl klid. Nic tu nelétalo! Ani jedna můrka, ani jediný lišaj. Ticho a prázdno.

Kouzelník miloval tyto horké letní večery, kdy mohl v altánu číst a nebo jen tak sedět a pozorovat bláznivé reje nočních motýlů, vábených světlem lampy. Někdy dokonce ze šuplíku vytáhl kouzelné naslouchátko a poslouchal, jak noční motýli u lampy zpívají. Opravdu, zpívají, to by jste se divili! Píďalky mají takové tenké, vysoké hlásky, můry mají hlasy docela normální a lišajové bručí jako medvědi. Dohromady z toho vychází docela slušný sbor. Dnes však bylo u lampy ticho a prázdno, nikde ani křídélko.

Futuro sklopil kouzelnickou knihu až to prásklo a vyrazil do zahrady zjistit co se děje. Netrvalo dlouho a na kmeni staré jabloně našel několik ustrašených můr. Smekl klobouk, můry do něj opatrně přesunul a odnesl do své pracovny. Tam si s nimi začal povídat prostřednictvím kouzelného naslouchátka.

„Pane Futuro“, povídá mūra gama, „co jste nám to provedl? My se teď bojíme létat! To je hotová hrůza! Tyhle pokusy! Vždyť ty vaše okřídlené myši nás zabíjejí po stovkách! Jsou nenasytné a hbité!“

„A jak strašlivě hvízdají, to se nedá vydržet“, vložil se do toho štetconoš ořečový, „vždycky mi po celém těle naskočí husí kůže, brrrrrr...!“

„No jo, no jo, hmmm...“, s tím se musí opravdu něco udělat“, odpověděl kouzelník. „Okřídlené myši, říkáte? To jsou mi věci! To přece není samo sebou. Totiž, aby jste mi rozuměli, s tím já nemám nic společného. To musí být práce nějaké konkurence, nebo co!“ Chvilí si zamyšleně mnul vousy a potom se zeptal: „Ale jak vás ty potvůrky mohou v té tmě najít a dohonit?“

„To bude asi tím hvízdáním“, ozval se zasmušile lišaj lipový, který byl dosud potichu. „Já na to koukal. Ony ty myši při letu stále hvízdají a

Poznáte tento kout Bílých Karpat? Pokud ano, napište nám, kde byla tato fotografie pořízena!

svýma velkýma ušima pak lapají ozvěny. Právě díky ozvěnám odráženým od našich těl si nás i v černočerné tmě lehce najdou.“

„Páni, to je teda nápad, to je vynález!“, obdivoval Futuro netopýry (neboť všichni dobře víme, že to nebyly létající myši, ale netopýři). „Móc chytré, ale my musíme být ještě chytřejší. Musíme vymyslet obranu! Už to mám, my zrušíme ozvěnu!“

„Zrušit ozvěnu? Copak to jde?“, vyhrknul udiveně lišaj a vzrušením roztáhl křídla.

„No samozřejmě“, odpověděl vítězně kouzelník, „my totiž nezrušíme ozvěnu obecně, ale jen ozvěnu z vašich těl“. Potom slavnostně pozvedl ukazováček a dodal: „Budete nosit huňaté kožíšky! Od těch se bude hvízdání špatně odrážet. A koneckonců, nad ránem vám venku bývá stejně zima.“

„Nosit kožich, no proč ne, když bude slušivý“, usmála se konečně i múra gama, „ale copak to

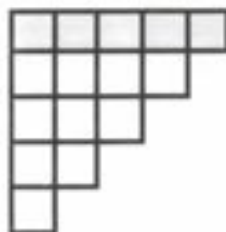
bude stačit?“

„Máš pravdu, to stačit nebude“, pokýval hlavou kouzelník a dodal: „Musíte se naučit dobře poslouchat, ty příšerky se naštěstí prozradí samy. A taky létat musíte jinak, skončil čas bezstarostného létání.“

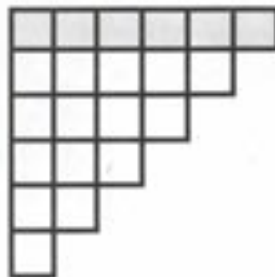
Nu, co vám budu povídat, nebylo to lehké a nebylo to hned. Dlouho to trvalo, než Futuro opatřil všem nočním motýlům huňaté kožíšky a než je naučil nově létat. Ale povedlo se. Když potom nějaká múra uslyšela hvízdání netopýra, rychle se k němu otočila zády (neboť tam je kožíšek nejhustější) a klikatým letem odletěla do bezpečí. Jenom nejméně opatrné a nešikovné múry nedokázaly včas odletět a netopýři je zbaštili. A tak, díky moudrosti kouzelníka Futura, přežili do dnešních dnů nejen lišajové, múry a ostatní noční motýli, ale i netopýři.

Pavel Bezděčka

Roháčky:

1. Jarní květina s drobnými, nejčastěji žlutými kvítky
2. svazek slámy
3. město v západních Čechách
4. Dřívější zkratka podniku, který patřil státu
5. Spojka

1. Polní plevel, nyní už dost vzácný
2. Krmivo pro koně
3. Pohoří na hranici mezi Evropou a Asií
4. Okolo (poeticky)
5. Značka našich letadel
6. Římskými číslicemi 50

Rébusy:

Hledej ptáky Bílých Karpat:

1. Letos byla snůška včel ojedinele velká.
2. V hospodě pili chlapi pivo.
3. Řešili jsme spor - elektřina nebo plyn?
4. Má slova nikdo nepochopil.
5. Na váhu kladu deko za dekem.
6. Nahý a bosý čekal na lékaře.
7. Podívej, jak nádherný je tenhle leknín!
8. Jakýsi strejda telefonuje už půl hodiny.
9. Čeká někdo na pana doktora?

Znáš to?

1. Jedovatý je:

- a) tis
- b) jalovec
- c) lýkovec

2. Netýkavka je:

- a) fajnová holka
- b) lesní bylina
- c) plachý brouček

3. Prstnatec je:

- a) mořský živočich
- b) orchidej
- c) opice

4. Laskavec je:

- a) bylina, používaná vědmi na přičarování milého
- b) laskavý člověk
- c) plevel

5. Pastuší toboľka je:

- a) plevel
- b) zahradní květina
- c) pastýřova peněženka

6. Rejsek je:

- a) motýl
- b) hmyzožravec
- c) hlodavec

7. Řepčik je:

- a) škodlivý hmyz
- b) květina
- c) hřebeček pony

Tato stránka bude trvale vyhrazena hrám a hráčkám, testů, rébusům, křížovkám a hlavolamům pro děti. Zatím ji vytváříme sami, ale věříme tomu, že se mezi Vámi najde dost takových, kteří znají různé hádanky nebo si sami vymyslí křížovku. Neváhejte a pošlete nám je!

Samozřejmě i dnes platí - komu je méně než 15 let a pošle nám správné odpovědi nejméně dvou úkolů z této stránky, má šanci získat pěknou knížku.

Toto prázdné místo čeká na reklamu Vaší firmy!

Vážení čtenáři,

Dostává se Vám do rukou 1. číslo ročníku 1996. Budeme se snažit udělat vše úpro to, aby v tomto roce časopis vycházel jako slíbený čtvrtletník. Závisí to především na tom, zda se nám podaří zajistit pro něj finanční zdroje. Rádi proto uveřejníme reklamu Vaší firmě nebo podniku, velmi rádi a levněji pak reklamu firmě, která se snaží působit kladně na životní prostředí nebo vyrábí ekologické výrobky. Reklamě bude vyhrazena tato poslední stránka.

Zároveň vám můžeme s potěšením sdělit, že naše redakce má již definitivní adresu:

**STUŽ, regionální pobočka Bílé Karpaty
Masarykovo n. 21,
686 01 Uherské Hradiště, tel., fax: 0632/55 16 22.**

Samozřejmě se můžete obracet i na adresy staré, jak na Janu Hajduchovou - Prostřední 41, tak na ZO ČSOP Veselí nad Moravou.

Těšíme se na Vaše dopisy - nejen pochvalné, které nás samozřejmě velmi těší a děkujeme za ně, ale i na ty kritické, které nám pomohou vyrovnat se s našimi chybami a nedostatky.

Bílé Karpaty - Časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydává: Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty v Uherském Hradišti a Základní organizace ČSOP ve Veselí nad Moravou

Adresa redakce: Regionální pobočka STUŽ, Masarykovo nám. 21, 686 01 Uherské Hradiště, tel., fax 0632/55 16 22

Redakce: Jana Hajduchová (-j-h-), Jan Jongepier (-j-w-), Vlasta Ondrová (-v-o-), Jiří Pšurný (-j-p-), Pavel Bezděčka

Autoři fotografií: archiv (str. 16), Jan Jongepier (str. 2), Dagmaar Lišková (str. 7), Jana Hajduchová (str. 7), Antonín Kostka (str. 23), archiv ZO ČSOP KOSENKA (str. 9, 12), Marie Zavadilová (str. 13), L. Hrouda (přední strana obálky), Pavel Popelka (vnitřní strana obálky), Jaroslav Mikuš (zadní strana obálky)

Autor kreseb: Pavel Bezděčka

Kontakt: Jana Hajduchová, tel. 0632/55 16 22 n. 0632/40663

1. číslo ročníku 1996 vychází v lednu 1996.

Reg. č. 7428, Ročník I, číslo 1, náklad 1500 ks, cena 9,- Kč

Tisk: ALDIPRESS Veselí nad Moravou

*Na fotografii na zadní straně obálky je **plch velký**, obyvatel lesů Bílých Karpat. Plch je aktivní v noci, kdy hbitě šplhá po stromech a okusuje pupeny a kůru mladých výhonků. Na podzim se žíví bukvicemi a oříšky. V říjnu upadá do zimního spánku.*

Cena 9 Kč